

Petäjaveden päivähoidon henkilöstön varhaiskasvatussuunnitelmaosaamisen kehittäminen toimintakaudella 2009-2010

Monna Malila

Opinnäytetyö
Marraskuu 2011

Sosiaaliala
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) MALILA, Monna	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 14.11.2011
	Sivumäärä 64	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi Petäjaveden päivähoidon henkilöstön varhaiskasvatussuunnitelmaosaamisen kehittäminen toimintakaudella 2009-2010		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) HINTIKKA, Timo		
Toimeksiantaja(t) Petäjaveden kunta		
Tiivistelmä Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka Petäjaveden kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi on edennyt ja kuinka kunnan varhaiskasvatussuunnitelman käyttöönotto on toteutunut varhaiskasvatuksen henkilökunnan keskuudessa. Ensinnä tehtiin seurantatyötä toimintakaudella 2009-2010: kaksi seurantakäyntiä perhepäivähoitajien luo sekä eri päivähoitoyksiköissä tehtyjen sijaisuuksien aikana. Tämän jälkeen toteutettiin kysely koko päivähoidon henkilöstölle, jotta saataisiin selville henkilökunnan omia kokemuksia varhaiskasvatussuunnitelman eli vasun käyttöönotosta ja omaksumisesta työvälineeksi. Tutkimus oli laadullinen, koska henkilökunta sai vastata kahdeksaan avoimeen kysymykseen omin sanoin. Kyselyvastaukset käytiin läpi sisällönanalyysin avulla. Henkilökunta koki kunnan oman vasun hyväksi, mutta suurin osa henkilökunnasta oli sitä mieltä, ettei heitä ollut perehdytetty vasuun tarpeeksi ja kaipasi lisää koulutusta vasun konkreettisesta käyttämisestä. Erityisesti perhepäivähoitajat kaipasivat esimiehen tukea lasten vasujen laatimiseen ja vasukeskusteluihin vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuuskoulutuksen tarve nousi esille päiväkotihenkilöstön keskuudessa heidän omana toiveenaan.		
Avainsanat (asiasanat) Varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelma, Petäjävesi, päivähoito		
Muut tiedot		

Author(s) MALILA; Monna	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 14.11.2011
	Pages 64	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title The development of Petäjävesi daycare personnel's competence of planning early childhood education during the operational period of 2009-2010		
Degree Programme Degree Programme in Social Services		
Tutor(s) HINTIKKA, Timo		
Assigned by Petäjävesi Municipality		
Abstract The purpose of this bachelor's thesis was to examine how the early childhood education plan process had proceeded in the town of Petäjävesi and how the introduction of an early childhood education plan had been implemented by the daycare personnel. The first phase of the study was follow-up work during the operational period of 2009-2010: two follow-up calls were made to private child care facilities and observations were made in different daycare units during the author's temporary employment periods. After this a survey was conducted with the whole personnel of the Petäjävesi daycare in order to examine the personnel's own experiences of the introduction of the early childhood education plans and of adopting them as tools for the work. The study was qualitative because the personnel were allowed to answer the survey's eight open questions in their own words. The answers were processed with content analysis. The respondents felt that the town's own early childhood education plan was good. However, most of them also felt that they had not been sufficiently familiarized with the early childhood education plan and that they wanted more education about its concrete. Especially the private child minders wanted more support from their superiors for the early childhood education plans and the discussions with parents. A need for educational companionship training came up among the personnel of kindergarten as their own wish.		
Keywords Early childhood education, early childhood education plan, Petäjävesi, daycare		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN	4
2.1 Varhaiskasvatuksen määrittelyä	4
2.2 Varhaiskasvatuspalvelut	6
2.2.1. Päivähoito	8
2.2.2 Esiopetus	10
2.2.3 Avoin varhaiskasvatus	11
2.2.4 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta.....	12
2.3 Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat.....	13
2.4 Kasvatuskumppanuus.....	16
2.4.1 Kontekstuaalisen kasvun malli	16
2.4.2 Kasvatuskumppanuuden määrittelyä.....	19
3 PETÄJÄVEDEN KUNNAN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAPROSESSI	20
3.1 Kunnan varhaiskasvatussuunnitelman luominen	21
3.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman luominen	28
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	29
4.1 Lähtökohdat ja tutkimustehtävät	29
4.2 Tutkimusmenetelmät.....	30
5 TULOKSET	35
5.1 Vasun käyttöönotto perhepäivähoidossa	35
5.2 Vasun käyttöönotto päiväkodeissa	40
5.3 Kysely	41
5.3.1 Ennen toimintakautta 2009-2010	42
5.3.2 Toimintakaudella 2009-2010.....	43
5.3.3 Uusi toimintakausi 2010-2011	46
5.3.4 Muita kyselyssä esiinnousseita asioita	49
6 POHDINTA.....	50
6.1 Kysely	50
6.2 Eettisyys ja luotettavuus	58

6.3 Yhteenveto	59
LÄHTEET	60

KUVIOT

KUVIO 1. Suomalainen varhaiskasvatus- sekä lapsiperheiden tukijärjestelmä	7
KUVIO 2. Avoin varhaiskasvatus	11
KUVIO 3. Kontekstuaalisen kasvun malli	17
KUVIO 4. Petäjaveden kunnan asukasluvun kehittyminen	20
KUVIO 5. Aineiston analyysiprosessi	34
KUVIO 6. Jakauma koulutuksen riittävydestä henkilökunnan mielestä	44

LIITTEET

LIITE 1. Kysely Petäjaveden päivähoitohenkilöstölle	63
--	----

1 JOHDANTO

Syksyllä 2008 Petäjaveden kunnan vs. perhepäivähoidonohjaaja lähestyi minua kysyen, joko minulla on aihe opinnäytetyöhöni. Ei ollut, joten lähdimme yhdessä miettimään sopivaa aihetta, joka samalla palvelisi kotikuntani varhaiskasvatuksen tarpeita.

Petäjaveden kunnan oman varhaiskasvatussuunnitelman (vasun) laatiminen tuli ajankohtaiseksi, kun Stakes ryhtyi laatimaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteita yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön ja opetushallituksen sekä Suomen Kuntaliiton ja muiden asiantuntijatahojen kanssa syyskuun loppuun 2003 mennessä. Vasu laadittiin varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun ohjausvälineeksi ja toimimaan kunnallisten yksikkökohtaisten ja lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjana. Vasun kehyksenä ja lähtökohtana on valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. (Solismaa, T. 2003)

Prosessi alkoi kunnassa jo vuonna 2003, mutta varsinainen vasun työstäminen aloitettiin lokakuussa 2006 ja Petäjaveden kunnan oma vasu valmistui ja otettiin käyttöön maaliskuulla 2009. Tämän jälkeen on työstetty lapsen vasuja ja yksikkövasut ovat jääneet odottamaan toteutumistaan.

Opinnäytteeni aiheeksi muotoutui ajatus siitä, onko varhaiskasvatuksen henkilökunta pystynyt omaksumaan vasun omaksi työvälineekseen ja mikäli ei ole, miten vasun omaksumista voitaisiin edesauttaa. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kartoittaa, kuinka vasun käyttöönotto oli tapahtunut ja auttaa varhaiskasvatuksen esimiehiä miettimään henkilökunnan tarpeita vastaavia jatkotoimenpiteitä. Oli mielenkiintoista päästä tekemään tutkimusta omassa asuinkunnassa ja tulevaisuutta ajatellen kenties mahdollistaa itselle työpaikka omassa kunnassa.

2 VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1 Varhaiskasvatuksen määrittelyä

Teoksessa Päivähoidosta varhaiskasvatukseen varhaiskasvatus määritellään “vuorovaikutusprosessiksi, jossa lapsi omaehtoisen, elämyksellisen ja kokemuksellisen toiminnan kautta, vertaisryhmäkontaktien sekä aikuisten tavoitteellisen ohjauksen avulla kasvaa aktiivisena toimijana.” (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 11.) Kansainvälisessä tiedekeskustelussa on vakiintunut käytäntö, jonka mukaan varhaiskasvatus kattaa ikävuodet syntymästä kahdeksan vuoden ikään, jolloin peruskoulun alkuopetus 1.-2. luokilla kuuluu siihen mukaan (mts. 10).

Hellström (2010, 256-257) määrittelee varhaiskasvatuksen ikäkausipedagogiikkana, joka on suuntautunut alle kouluikäisiin. Sitä järjestetään pääasiassa kotona, mutta sitä tuetaan yhteiskunnan järjestämällä, valvomalla ja osittain maksamalla varhaiskasvatuksella, jota toteutetaan mm. päiväkodeissa ja muissa päivähoidon toimintamuodoissa. Varhaiskasvatus kuuluu useimmiten hallinnollisesti sosiaali- ja terveystoimeen, mutta monissa kunnissa se on siirretty osaksi sivistystoimea. Sen tavoitteena on kehittää lapsen persoonaa ja edistää hänen tasapainoista kasvuaan, kehitystään ja oppimistaan.

Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen mallista, mistä johtuen varhaiskasvatusta kuvataan termillä *educare*. Sillä viitataan lasten kasvattamiseen (*educate*) ja hoitamiseen (*care*) samanaikaisesti. Koska muissa maissa esiopetusta ja päivähoitoa toteuttavat järjestelmät kulkevat paljolti omia teitään eikä *educare*-mallille siten löydy esikuvia, on Suomessa jouduttu luomaan oma varhaiskasvatuksen teoriapohja. (Hellström 2010, 257; Hujala ym. 2007, 12)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteeksi hyvinvoiva lapsi. Kun lapsi voi hyvin, hänellä on hyvät edellytykset kasvuun, oppimiseen sekä kehittymiseen:

”Hyvinvoinnin edistämiseksi lapsen terveyttä ja toimintakykyä vaalitaan ja lapsen perustarpeista huolehditaan. Lapsi kokee, että häntä arvostetaan, hänet hyväksytään omana itsenään, hän tulee kuulluksi ja nähdyksi ja hän saa vahvistusta terveelle itsetunnolle. Lapsi uskaltaa yrittää ja oppii sosiaalisia taitoja. Lapsi kohdataan yksilöllisten tarpeiden, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti ja hän kokee olevansa tasa-arvoinen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään.”

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15

Kasvattajilta eli varhaiskasvatuksen työntekijöiltä odotetaan työhön sitoutumista sekä herkkyyttä ja kykyä reagoida lasten tarpeisiin ja tunteisiin. Lapsen ystävyyss- sekä hoito- ja kasvatussuhteiden jatkuvuutta halutaan vaalia. Kasvattajien tehtävänä on suunnitella toimintaa ja luoda ympäristö, jossa pysytään toteuttamaan sekä sisällöllisiä orientaatioita että lapselle ominaisin tapa toimia. Sisällöllisiä orientaatioita ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Lapselle ominaisia tapoja toimia ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen. (Stakes 2005, 5, 16-17)

Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus ohjaa kasvattajan toimintaa, ja hän tiedostaa lapsen oppimisen ja kasvun mahdollisuudet. Lasta kannustetaan omatoimisuuteen siten, että hän saa iloisia onnistumisen kokemuksia, mutta myös apua silloin kun sitä tarvitsee. Lisäksi heillä on ammatillinen ja koulutuksen tuottama tieto ja kokemus, jotka luovat perustan heidän osaamiselleen. Jatkuva toiminnan arvioiminen ja kehittäminen on tärkeää. Siten tiedostetaan varhaiskasvatuksen muuttuvat tarpeet. Työtä tehdään kasvatus-

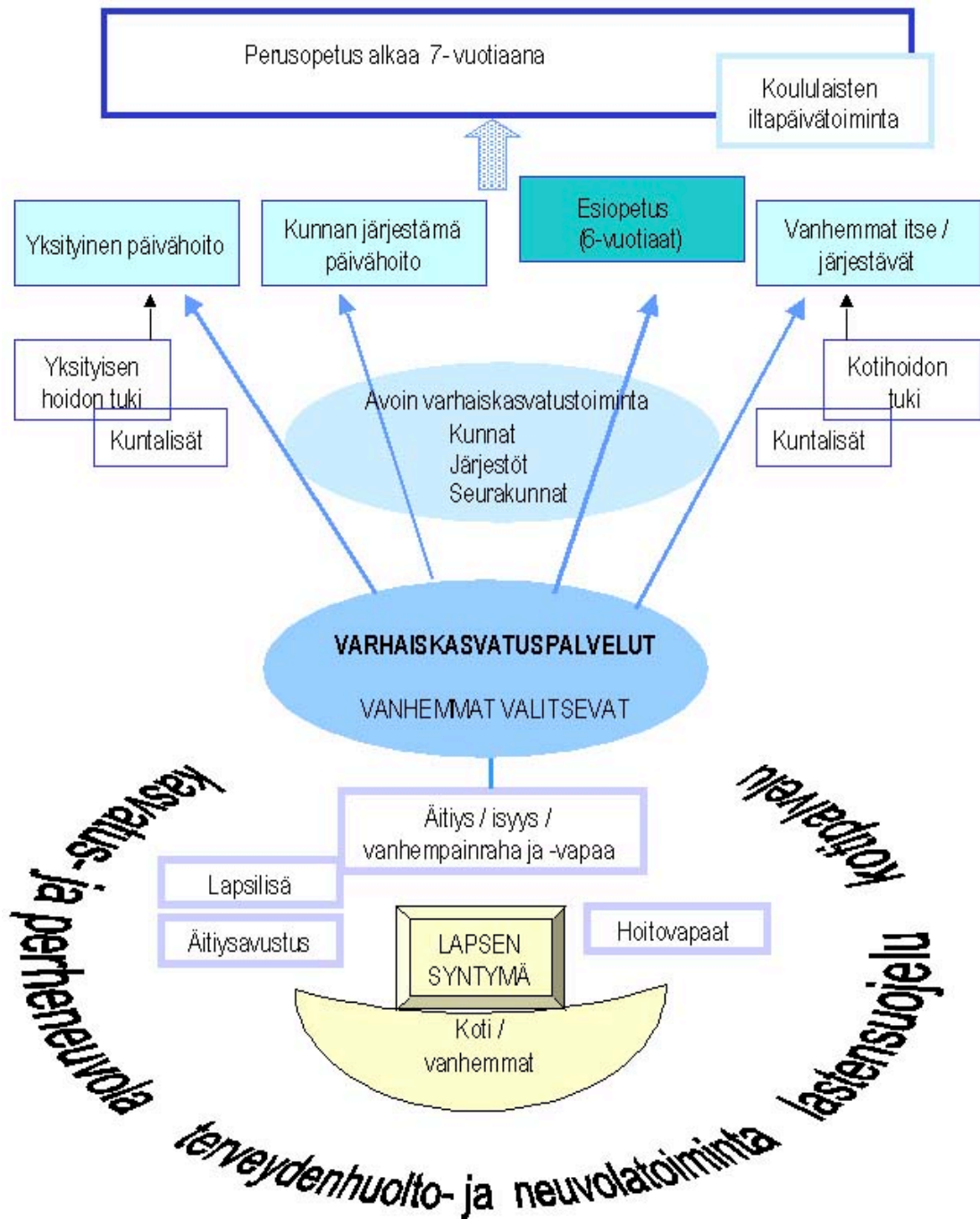
kumppanuuden periaatteiden mukaisesti. Kasvatuskumppanuudesta tarkemmin omassa luvussaan. (Mts. 17.)

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa korostetaan vanhempien ensisijaista kasvatusoikeutta ja –vastuuta. Varhaiskasvatuspalvelut tukevat kotikasvatusta ja vanhemmat valitsevat ne palvelut, joita he haluavat käyttää. Varhaiskasvatuspalveluiden lähtökohtana on kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta, mikä perustuu laaja-alaiseen ja kokonaisvaltaiseen tietoon ja tutkimukseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 9.)

Kuten näistä määritelmistä voidaan lukea, on varhaiskasvatuksessa tapahtunut muutosta behavioristisesta ”tabula rasa” –ajattelusta konstruktivistiseen ”oppija on aktiivinen toimija, joka aktiivisesti valikoi, muuntaa ja tulkitsee vastaanottamaansa informaatiota rakentaen niiden pohjalta ajattelunsa ja toimintansa malleja uudelleen” –ajatteluun. Aikuislähtöisestä tiedon kaatamisesta ollaan siirrytty (ja tehdään edelleen siirtymää) lapsilähtöisyyteen. (Hujala ym. 2007, 34, 50.)

2.2 Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalvelut on lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmän keskeinen toimintakokonaisuus, ja ne muodostuvat kunnan tai yksityisen järjestämästä päivähoidosta ja esiopetuksesta sekä muusta toiminnasta kuten avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta esim. seurakunnan järjestämät kerhot. (THL 2011)

KUVIO 1. Suomalainen varhaiskasvatus- sekä lapsiperheiden tukijärjestelmä (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista, 2002).

2.2.1. Päivähoito

Laki lasten päivähoidosta määrittää päivähoitopalveluita (L 19.1.1973/36). Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus saada varhaiskasvatusta ja vanhemmilla oikeus saada lapselleen kunnan tai yksityisen järjestämä päivähoitopaikka (subjektiivinen päivähoito-oikeus). Päivähoitoa tarjotaan useimmiten päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa, mutta on olemassa myös leikkitoimintaa ja muuta päivähoitotoimintaa. (Kasvun kumppanit 2011.)

Päiväkoti

Päiväkoti on lasten hoitoa varten varattu tila, jossa toteutetaan tavoitteellista varhaiskasvatusta. Se voi olla erillinen päiväkotirakennus tai huoneisto pihalueineen. (L 19.1.1973/36; Kasvun kumppanit 2011.)

Petäjävedellä toimii 3 päiväkotia: Koiramäen ja Karhumäen päiväkodit keskustassa sekä Kintauden päiväkotikylällä. Koiramäessä on 2 ryhmää, 21-paikkainen Vummelit 3-5-vuotiaiden ryhmä sekä 21-paikkainen Naskalit esikouluryhmä. Vummeleissa työskentelee lastentarhanopettaja, kaksi lastenhoitajaa sekä ryhmäavustaja, Naskaleissa kaksi lastentarhanopettajaa sekä kaksi lastenhoitajaa. Karhumäessä toimivat Kuomat on 12-paikkainen alle 3-vuotiaiden ryhmä, sekä Kontiot 21-paikkainen 3-6-vuotiaiden ryhmä, josta muutama esikouluikäinen lapsi käy esikoulussa Kirkonkylän koulun eskarissa. Molemmissa ryhmissä työskentelee lastentarhanopettaja ja kaksi lastenhoitajaa. Kintaudella on yksi 21-paikkainen ryhmä, jossa toimii sekä esiopetus että päivähoito, mutta syksyllä 2011 siellä aloittavat erilliset esikoulu- ja päivähoitoryhmät. Keväällä 2011 ryhmässä toimii kaksi lastentarhanopettajaa ja lastenhoitaja. (Petäjävesi 2011)

Perhepäivähoito

Perhepäivähoitoa voidaan lain mukaan järjestää yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa paikassa. Paikka voi olla perhepäivähoitajan koti, lapsen oma koti tai erikseen järjestetty ryhmäperhepäiväkoti. (L 19.1.1973/36; Kasvun kumppanit 2011.) Perhepäivähoitajalla voi olla hoidossaan neljä lasta mukaan lukien hänen omat alle kouluikäiset lapsensa, sekä yksi osapäiväinen esiopetusikäinen tai kouluikäinen lapsi. (A 490/1990)

Petäjävedellä perhepäivähoitoa tarjotaan hoitajien kodeissa (11 kpl) ja Miilulammen ryhmäperhepäivähoidossa. Lisäksi kunnassa toimii pari yksityistä perhepäivähoitajaa.

Miilulammen ryhmäperhepäivähoidossa toimii 2 ryhmää. Asunnossa 3 on kahdeksan 3-5 -vuotiasta lasta, kaksi ryhmäperhepäivähoitajaa sekä avustaja. Asunnossa 4 on kahdeksan 1-3 -vuotiasta lasta. Henkilökuntaan kuuluu kolme ryhmäperhepäivähoitajaa. Perjantaisin ryhmissä työskentelee lastentarhanopettaja Kirkonkylän koulun esiopetusryhmästä. Asunnot ovat rivitalohuoneiston päädyssä ja niiden välille on rakennettu ovi helpottamaan ryhmien välistä yhteistyötä. (Petäjävesi 2011)

Vuorohoito

Vuorohoitoa ei ole päivähoitolaissa määritelty, koska laki on vuodelta 1973 ja vuorohoidon tarve on lähtenyt kasvuun vasta viime vuosikymmenten aikana mm. kauppojen aukioloaikojen vapautumisen myötä. Laissa kuitenkin sanotaan, että lapselle on järjestettävä hoitopaikka "sinä vuorokauden aikana kuin sitä tarvitaan." (L 19.1.1973/36)

Vuorohoidolla tarkoitetaan hoitoa, joka sijoittuu säännöllisesti varhaiskasvatuksyksiköiden normaalin toiminta-ajan ulkopuolelle. Petäjävedellä päiväkodit

ovat pääsääntöisesti auki 6.30-17, joten vuorohoitoa ovat aikaiset aamut, illat, yöt ja viikonloput. Vuorohoitoa tarjotaan silloin, kun vanhempien työ- ja opiskeluajat sitä edellyttävät eli joko molemmat ovat vuorotöissä tai yksinhuoltajavanhempi on vuorotöissä. Kunnassa on kaksi vuorohoitajaa keskustassa ja yksi Kintaudella. He tekevät työtä perheen tilanteesta riippuen Koiramäen ja Kintauden päiväkodeissa tai lasten kotona (yöhoito). (Petäjävesi 2011)

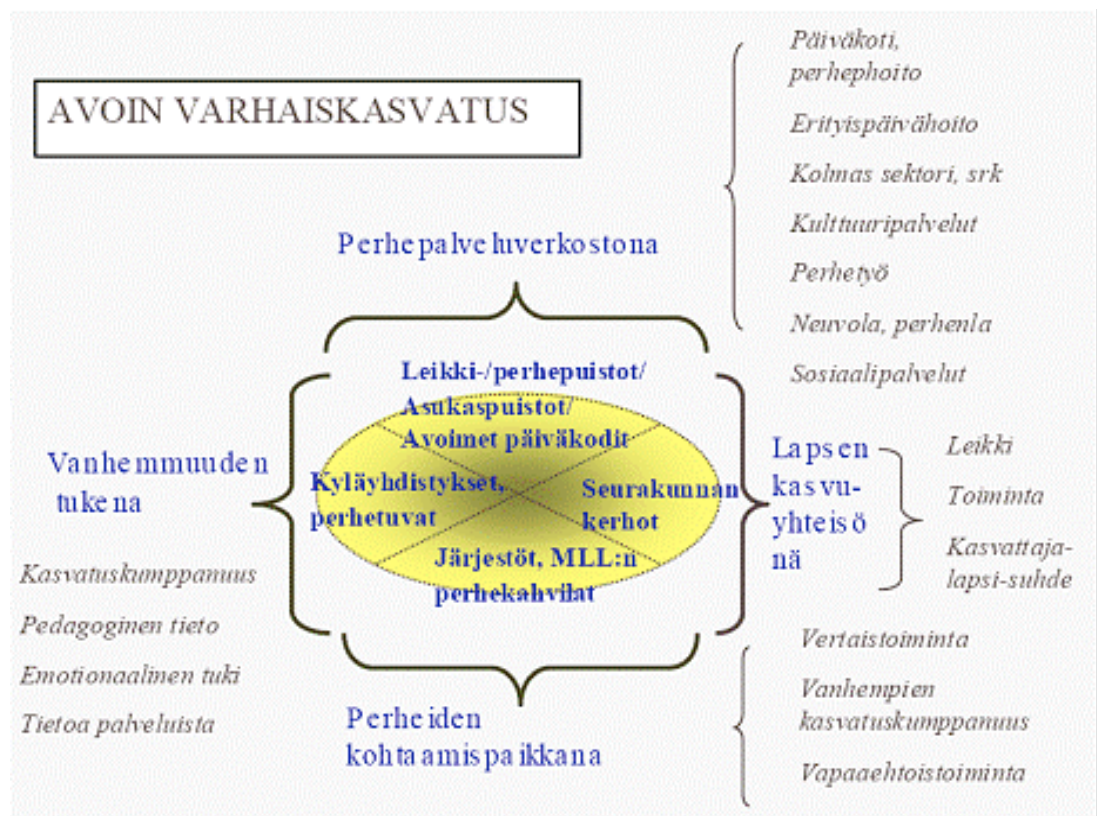
2.2.2 Esiopetus

Kunnilla on velvollisuus järjestää maksutonta esiopetusta kaikille esiopetusikäisille lapsille ennen oppivelvollisuuden alkamista. Siihen ovat oikeutettuja myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat 5-vuotiaat sekä 7-vuotiaat, joiden koulun aloittamista on lykätty vuodella. Esiopetusta on järjestettävä vähintään 700 tuntia vuodessa. Esiopetusta toteutetaan Perusopetuslain sekä Laki perusopetuslain muuttamisesta mukaisesti. Esiopetusta voidaan tarjota päivähoitossa tai koulussa. Kun esiopetus tapahtuu päivähoitossa, sovelletaan päivähoitolakia täydentävänä lakina. (Kasvunkumppanit 2011; Petäjävesi 2011; L 19.1.1973; L 21.8.1998/628.)

Petäjävedellä esiopetusta järjestetään Kintauden ja Koiramäen päiväkodeissa, sekä Kirkonkylän koulun esiopetusryhmässä että Ylämäen koululla alkuopetusluokan yhteydessä. Päiväkodeissa tapahtuva esiopetus on tarkoitettu ensisijaisesti perheille, joissa on hoidontarvetta esikoulun lisäksi ja koulujen ryhmät sellaisille, joilla ei ole hoidontarvetta. Petäjäveden kunnalla on oma esiopetussuunnitelma, jota parhaillaan päivitetään muuttuvan perusopetuslain mukaiseksi. (Petäjävesi 2011.)

2.2.3 Avoin varhaiskasvatus

Avoimella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan toimintoja, joita järjestetään lapsiperheille muun päivähoidon ohella. Järjestäjinä toimivat usein kunnan lisäksi seurakunnat sekä erilaiset yhdistykset ja järjestöt. Tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi avoimet päiväkodit, perhekerhot ja –kahvilat, seurakunnan järjestämät lasten kerhot, leikkipuistot ja ohjatut toiminnot leikkipuistoissa. Ne voivat olla suunnattuja pelkästään lapsille tai ne voivat olla ryhmiä, joissa vanhemmat voivat toimia yhdessä lapsensa kanssa. Avoimen varhaiskasvatuksen tarkoituksena on lisätä perheiden hyvinvointia. (Sosiaaliportti 2010.)

kuvio 2. Lähde: PERHE -hanke 2005- 2007; Marjatta Kekkonen & Riitta Viitala, STM. Sosiaaliportti.fi

Petäjävedellä avoimia varhaiskasvatuspalveluita tarjoavat seurakunta ja Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) Petäjäveden paikallisosasto. Seurakunta järjestää päiväkerhoja 3-5-vuotiaille lapsille, perhekerhon kerran viikossa ja pyhäkoulutoimintaa 4 vuotta täyttäneille lapsille. Lisäksi seurakunta järjestää erinäisiä perheitä yhteenkokoavia tapahtumia esim. kynttiläkirkkoja, lasten kirkkopyhiä, laulu- tai nukketeatteriesityksiä ja toimintaa seurakunnan omassa pihapiirissä leikkikenttä Aamumaassa. Alkukesästä seurakunta järjestää alle kouluikäisille lapsille kahden päivän mittaiset kesäkerhot ns. päiväleireinä, mikä tarkoittaa sitä, että lapsi tuodaan aamulla kerhoon ja haetaan iltapäivällä pois. (Petäjäveden kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2011; Petäjäveden seurakunta 2011.)

Petäjävedellä toimii kaksi MLL:n pitämää perhekahvilaa: keskustassa nuorisotalo Feenixissä torstai- ja kintaudella Nuorisoseuran talolla keskiviikkoisin. Kahvilat pyörivät täysin vapaaehtoisvoimin. MLL järjestää myös kaksi kertaa vuodessa kirpputorin, joka on suunnattu pääasiassa lapsiperheille. (Petäjäveden varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

2.2.4 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta

Kunnilla on ollut perusopetuslain asettama mahdollisuus järjestää ensimmäisen ja toisen vuosiluokan sekä erityisopetuksessa oleville kaikkien vuosiluokkien oppilaille aamu- ja iltapäivätoimintaa 1.8.2004 alkaen. Toimintaa tulee tarjota joko 570 tuntia tai 760 tuntia lukuvuodessa ja aikavälillä 7-17 arkipäivisin. Toiminnasta on tehtävä toimintasuunnitelma, jonka kunta hyväksyy. (L 21.8.1998/628)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteina ovat:

1. Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen
2. Hyvinvoinnin, tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen tukeminen
3. Eettisen kasvun tukeminen

4. Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen.

(Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011)

Uusi perusopetuslaki tulee voimaan 1.8.2011 alkaen, mikä tuo omat muutoksensa aamu- ja iltapäivätoimintaan. Lakiin tulee uutena kolmiportainen tuki, jonka muodot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki sekä erityinen tuki. Kolmiportainen tuki vaikuttaa kuntien esiopetussuunnitelmiin, koska esiopetuksesta halutaan luoda selkeä jatkumo päivähoidosta kouluun. (Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011.)

Petäjävedellä ei tarjota aamupäivätoimintaa, mutta iltapäivätoimintaa tarjotaan Kirkonkylän, Kintauden ja Ylämäen kouluilla. Toiminta järjestetään koulun tiloissa ja siihen kuuluu ohjattua toimintaa, vapaata leikkiä, välipala ja läksyjen tekoa, jos niin on vanhempien kanssa sovittu. (Petäjävesi 2011.)

2.3 Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat

Varhaiskasvatusta ohjaavat lait, asetukset ja linjaavat asiakirjat, mikä ilmenee jo edellisessä luvussa määriteltäessä varhaiskasvatustalvveluita. Niiden tarkoituksena on luoda raamit ja puitteet varhaiskasvatustoiminnalle sekä turvata toiminnan laadukkuus. Samalla ne ovat sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden että asiakkaiden oikeusturva. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on pidettävä huolta, että lakeja, määräyksiä, sopimuksia ja eettisiä periaatteita noudatetaan. (Järvinen ym. 2009, 88; Kotilainen & Lampinen 2011, 11-12.)

Keskeisimmät lait ovat Laki lasten päivähoidosta, Perusopetuslaki, Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä Sosiaalihuoltolaki. Laki sosiaali- ja terveyshuollon asiakasmaksuista määrittää perheeltä perittävän kuukausittaisen

päivähoitomaksun laskutavan. Maksu saadaan kuitenkin periä vain 11 kuukaudelta vuodessa (L 3.8.1992/734). Muita tärkeitä lakeja ovat Lastensuojelulaki, Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, Laki holhoustoimesta, Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, Laki kehitysvammaisen erityishuollosta, Hallintolaki, Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta, Henkilötietolaki, Kuntalaki, Yhdenvertaisuuslaki, Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa sekä Laki yksityisten sosiaalipalveluiden valvonnasta. (THL 2011.)

Varhaiskasvatusta ohjaavia asetuksia ovat Asetus lasten päivähoidosta, Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. (Järvinen ym. 2009.)

Muita tärkeitä ja perustuksena toimivia lakeja ja asiakirjoja ovat Suomen perustuslaki, Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön eettiset ohjeet sekä YK:n Lasten Oikeuksien Julistus (Järvinen ym. 2009.)

Varhaiskasvatusta linjaavia asiakirjoja ovat Valtioneuvoston periaatepäätös Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet. Valtioneuvoston periaatepäätös Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (2002) sisältää yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet. Se pitää sisällään muun muassa toimenpideohjelman, jotta varhaiskasvatuksen laadun toteuttamista ja sisällön kehittämistä edellyttävä toimiva ohjausjärjestelmä saataisiin luotua. Listalla on muiden muassa Lain lasten päivähoidosta uudistaminen varhaiskasvatusta ohjaavien periaatteiden pohjalta. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2002, 19.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) puolestaan ohjaavat varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua valtakunnan tasolla. Se toimii pohjana ja ohjenuorana kuntien omille varhaiskasvatussuunnitelmille. Varhaiskasvatussuunnitelmasta käytetään yleisesti lyhennettä vasu. Esiopetuksen

opetussuunnitelman perusteet (2010) ohjaavat valtakunnallisesti esiopetuksen sisältöä, laatua ja paikallisten esiopetussuunnitelmien laatimista. Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet (2011) sisältää toiminnan tavoitteet ja keskeiset sisällöt, ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on järjestettävä asiakirjan mukaisesti. (THL 2011.)

Kun kuntaan on laadittu valtakunnallisen vasun perusteiden mukaisesti kunnan oma varhaiskasvatussuunnitelma, ohjaa se kunnan varhaiskasvatustoimintaa kaikissa päivähoitoyksiköissä ja toimii yleisenä asiakirjana. Kunnan vasun laatiminen lähtee yleensä liikkeelle jo luoduista asiakirjoista, kuten esim. lasta ja perhettä koskevista suunnitelmista, esiopetussuunnitelmasta ja kunnan luomista varhaiskasvatuksen linjauksista. Kunnan vasussa määritellään, millaisia seudullisia, alueellisia ja yksikkökohtaisia suunnitelmia kunnassa tehdään, ja miten ja milloin niiden vahvistaminen, tarkistaminen ja arvioiminen tapahtuu. Kunnan esiopetuksen opetussuunnitelman ja vasun välillä on selkeä jatkumo. Kun kunnan vasua laaditaan, tarkistetaan ja kirjataan eri palvelumuotojen (esim. päiväkotihoido, perhepäivähoito, avoimet varhaiskasvatuspalvelut kuten MLL ja seurakunta) ominaispiirteet, erityiset tavoitteet ja toimintatavat. Koska vasut ovat kunnallisen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline ja henkilökunnan keskeinen työväline, tulisi varhaiskasvatuksen linjauksista ja vasusta käydä keskusteluja kunnassa. Koko henkilökunnan on sitouduttava niiden tuottamiseen, toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin. (Stakes 2005, 43.)

Kunnan vasua täydentämään suositellaan yksikkövasuja eli jokaisen varhaiskasvatusyksikön omia varhaiskasvatussuunnitelmia, joissa kerrotaan kunkin yksikön toimintatavat ja kunnan vasun toteuttaminen yksityiskohtaisemmin. Lisäksi siinä kerrotaan kunkin yksikön erityispiirteet ja mahdolliset painotukset esim. jos päiväkotio on liikuntapainotteinen tai musiikkipainotteinen tms. Yksikkökohtainen suunnitelma kuitenkin elää jonkin verran, koska on otettava huomioon toiminnan tavoitteiden tilannesidonaisuus: lasten, lapsiryhmän, toimintaympäristön sekä toimintaolosuhteiden tuntemus. Esim. jos lapsiryhmässä tapahtuu muutoksia toimintakauden aikana, se voi vaikuttaa lasten keskinäi-

siin suhteisiin ja ryhmädynamiikkaan. Tai jos toimintaympäristössä tapahtuu jotain, esim. päiväkotirakennuksessa on tehtävä remonttia, jolloin kaikki tilat eivät ole normaalisti käytössä. (Stakes 2005, 43.)

Edellisten lisäksi jokaiselle lapselle laaditaan lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jolla taataan lapsen osallisuus ja yksilöllinen huomioiminen varhaiskasvatuksessa. Se laaditaan yhteistyössä vanhempien kanssa ja sen toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Suunnitelman avulla koko henkilökunta pystyy toimimaan johdonmukaisesti ja lapsen yksilölliset tarpeet tiedostaen. Lapsen vasussa otetaan huomioon lapsen kokemukset, tämän hetken tarpeet ja tulevaisuuden näkymät, lapsen mielenkiinnon kohteet, vahvuudet sekä mahdolliset yksilölliset tuen- ja ohjauksen tarpeet. Mikäli on olemassa lapsen hyvinvointiin liittyviä huolenaiheita tai ongelmia, ne tuodaan esille mahdollisimman konkreettisinä ja ratkaisua niihin haetaan yhdessä vanhempien kanssa. Lapsen vasussa sovitaan yhteistyön toimintatavoista vanhempien kanssa ja lapsi voi osallistua vasunsa laatimiseen ja arvioimiseen vanhempien ja henkilöstön yhdessä sopimalla tavalla. (Stakes 2005, 32.)

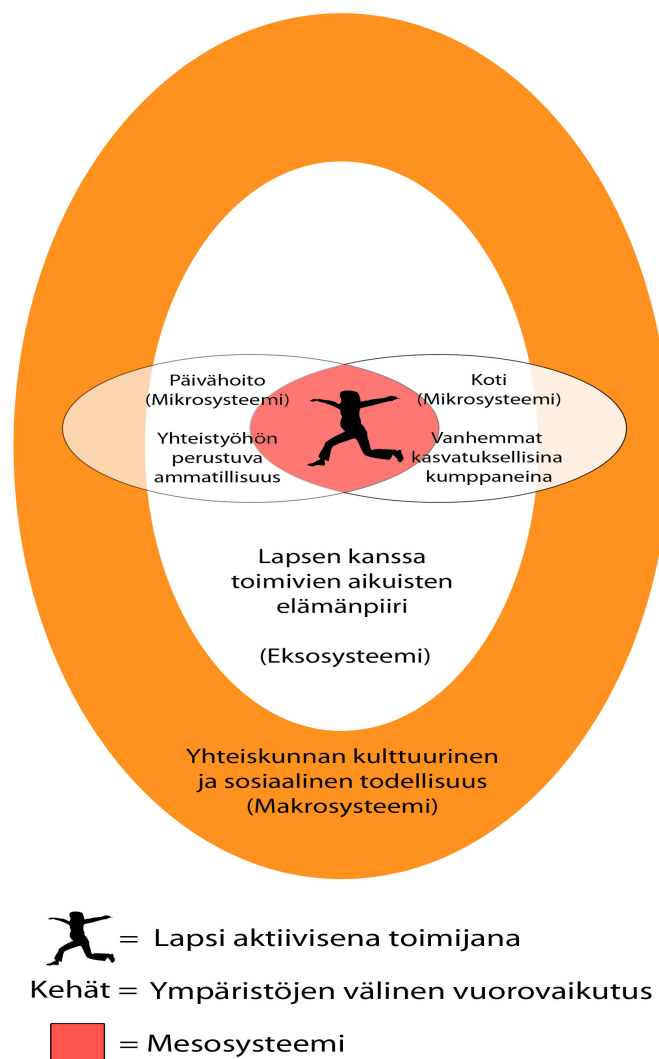
2.4 Kasvatuskumppanuus

2.4.1 Kontekstuaalisen kasvun malli

Aiemmin keskeisimmissä kasvatusta ohjaavissa teorioissa on keskitytty pääsääntöisesti lapseen tai ympäristöön. Niissä ovat korostuneet joko yksilön kehityksen ja kasvatuksen ulkoiset tekijät tai lapsen kehitys on nähty sisäisten voimien muovaamana. Kontekstuaalisuus sen sijaan korostaa kokonaisvaltaista, lapsen arjesta nousevaa näkökulmaa lapsen kasvuun ja oppimiseen. On tiedostettava koko kulttuurinen konteksti, jossa lapsi elää. (Hujala ym., 18-19.)

Kontekstuaalisen kasvun malli nousee Bronfenbrennerin ekologisesta teoriasta, joka tarkastelee lapsen kehitysprosessia yhteydessä siihen ympäristöön, jossa se tapahtuu (Mts. 17). Kontekstuaalisen kasvun mallissa lapsi on aktiivinen osallistuja toimintaympäristössään, ja hän muokkaa ja rakentaa lähiympäristönsä toimintaa omilla ajatuksillaan, valinnoillaan ja toiminnoillaan (Mts. 22).

Seuraavana olevassa kuviossa on havainnollistettu kontekstuaalisen kasvun mallia.

KUVIO 3. Kontekstuaalisen kasvun malli perheessä ja päivähoitossa kasvavan lapsen näkökulmasta (Hujala ym., 1998, 15).

Lapsen tärkein kasvuympäristö on oma perhe. Lapsen ja vanhemman vuorovaikutussuhdetta kutsutaan Bronfenbrennerin termein perusdyadiksi, ja se on merkittävin vuorovaikutussuhde varhaislapsuudessa. Kun lapsi kasvaa, hänen elinpiirinsä laajenee ja samalla laajenevat välittömät vuorovaikutussuhteet perheen ulkopuolella oleviin ihmisiin esimerkiksi isovanhempiin, muihin sukulaisiin, opettajiin ja päivähoitajiin. (Mts. 22.)

Bronfenbrenner käyttää päivähoidosta ja kodista termiä **mikrosysteemi**, joka tarkoittaa lapsen välitöntä ympäristöä. Mikrosysteemejä voivat olla lapsen kaveripiiri sekä harrastusryhmä. **Mesosysteemi**, johon lapsi kuvion keskellä jää, tarkoittaa kasvuympäristöjen välistä vuorovaikutusta. Mesosysteemin toimivuus nähdään kasvatuksen laadun kulmakivenä, ja kasvatusta kasvuympäristöissä toimivien aikuisten yhteistyöprosessina, jota kasvatuskumppanuus on. (Mts. 22-24.)

Eksosysteemi on lapsen kanssa toimivien aikuisten elämänpiiri. Lapsi ei osallistu aktiivisesti systeemin toimintoihin, mutta siinä tapahtuvat asiat vaikuttavat lapseen välillisesti vanhempien, päivähoitajien, opettajien ja muiden aikuisten kautta. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi vanhempien työasiat, sosiaali- ja terveyspalveluiden laatu sekä naapuruston läheisyys ja turvallisuus. (Mts. 25.)

Makrosysteemi on yhteiskunnan sosiaalinen ja kulttuurinen todellisuus eli ideologinen systeemi, joka viimekädessä määrittää kaikkien muiden systeemien toimivuutta. Se pitää sisällään lain ja poliittiset järjestelmät luoden yhteiskunnalle reunaehdot, joissa toimia. Lisäksi se viittaa kulttuuriin tai osakulttuuriin malleihin, joita ovat esim. ekonominen, sosiaalinen tai kasvatuksellinen malli. Makrosysteemi pitää sisällään suuret suuntaviivat, jotka ulottuvat lasten sekä välittömiin että välillisiin kasvu- ja toimintaympäristöihin. (Mts. 26.)

Kontekstuaalisen kasvun mallin keskeisin anti on auttaa kasvattajia (vanhempia sekä ammattilaisia) näkemään lapsen kasvuprosessi osana laajempaa

kokonaisuutta ja tiedostamaan kasvatuksen vuorovaikutussuhteiden monikeroksellisuus. Oppiminen, kasvu ja kehitys ovat lasten ja aikuisten sekä lasten keskinäisen yhteistoiminnan tulos. Eritasoisten kasvuympäristötekijöiden välille rakentuneet vuorovaikutussuhteet ovat tärkeitä kasvun ja kehityksen kannalta esim. kuinka vanhemmat suhtautuvat väkivaltaan tai miten muut aikuiset suhtautuvat lapsen vanhempiin. Lapsi on erottamaton osa sosiaalista ympäristöään eli osa systeemiä. Jos systeemin osat toimivat harmonisesti, lapsi on tasapainoinen ja jos systeemin osien välillä on harmonian puutetta, lapsi on ongelmainen. Ongelmakäyttäytyminen nähdään systeemin ongelmana. Tämä on osin kulttuurisidonnaista, sillä toisessa kulttuurissa voi joku asia olla normaalia ja toisessa häiriökäyttäytymistä ja toisin päin. (Mts. 27.)

2.4.2 Kasvatuskumppanuuden määrittelyä

Laki lasten päivähoidosta sanoo, että ”päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävissä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä” (L 19.1.1973/36). Laki edellyttää päivähoidon henkilökunnalta tukea lapsille ja heidän vanhemmilleen.

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kasvatuskumppanuus määritellään vanhempien ja päivähoidon henkilöstön tietoiseksi sitoutumiseksi toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Sen toteutumisen edellytyksenä ovat keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja toistensa kunnioittaminen. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu ja samalla he tuovat keskusteluihin mukaan oman lapsensa tuntemuksensa. Henkilökunta puolestaan tuo koulutuksensa kautta saamansa tiedon ja osaamisen, sekä vastaa kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta. Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista, jolloin lapsen etu ja oikeuksien toteutuminen ohjaa varhaiskasvatuksen toimintaa. (Stakes 2005, 31.)

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä kasvatuskumppanuutta määritellään näin:

Kasvatuskumppanuus on eri osapuolten tasavertaista vuorovaikutusta, jossa vanhempien ja henkilökunnan erilainen asiantuntemus ja tietämys yhdistyvät. Vanhempien tulee saada osallistua oman lapsensa kodin ulkopuoliseen varhaiskasvatukseen sekä sen suunnitteluun ja arviointiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002.)

3 PETÄJÄVEDEN KUNNAN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAPROSESSI

Tässä luvussa kerron ensin Petäjävedestä yleisesti, jonka jälkeen siirryn kertomaan varhaiskasvatussuunnitelman eli vasun luomisprosessista ja käyttöönotosta. Koska varhaiskasvatussuunnitelma on pitkä sana, käytän lyhennettä vasu tekstissäni.

Petäjävesi on kasvava maalaiskunta Länsi-Suomen läänissä Keski-Suomen maakunnassa. Sen naapurikuntia ovat lännessä Keuruu (27 km), pohjoisessa Multia (30 km) ja Uurainen (37 km), idässä Jyväskylä (35 km) ja etelässä Jämsä (50 km). Väestönkasvua kuvaa hyvin kunnan verkkosivuilta löytyvä asukaslukuluettelo:

31.12.2005: 3.703 asukasta
31.12.2006: 3.748 asukasta
31.12.2007: 3.859 asukasta
31.12.2008: 3.887 asukasta
31.12.2009: 3.979 asukasta
31.12.2010: 4.022 asukasta

KUVIO 4. Petäjäveden kunnan kotisivut kertovat asukasmäärän kasvusta.

Suurin osa Petäjävedelle muuttavista muuttaa joko Jyväskylältä tai Keuruulta. Joissain perheissä toinen vanhempi työskentelee Keuruulla ja toinen Jyväskylässä, jolloin Petäjävesi jää näiden väliin. Joukkoon mahtuu sekä paluumuuttajia että uusia petäjävetisiä. Petäjävedelle on viime vuosina noussut uusina asuinalueina Olkkola 1-3, Olkkolanranta, Halkokangas 1, Halkokangas 2 ja keväällä 2011 on kaavoitettu Kaksosen alue uusille tonteille. Lisäksi Kintauden kylän alueelle on rakennettu paljon.

Yleisesti voidaan olettaa, että kunnasta tontin ostavat ja uuden talon rakentavat ovat joko lapsiperheitä tai nuoria pareja, jotka todennäköisesti tulevat saamaan lapsia jossain vaiheessa paikkakunnalle muutettuaan. Tämä tulee tiedostaa järjestettäessä kunnan palveluita lapsiperheille esim. neuvoloissa, varhaiskasvatustilaisuuksissa sekä peruskoulujen tilojen riittävyttä mietittäessä. Toisaalta perheitä muuttaa pois töiden perässä tai perhesuhteiden muuttuessa, mutta kuten tilastot kertovat, kasvua tapahtuu.

3.1 Kunnan varhaiskasvatussuunnitelman luominen

Kunnan oman varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen tuli ajankohtaiseksi, kun Stakes ryhtyi laatimaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteita yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön ja opetushallituksen sekä Suomen Kuntaliiton ja muiden asiantuntijatahojen kanssa syyskuun loppuun 2003 mennessä. Vasu laadittiin varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun ohjausvälineeksi ja toimimaan kunnallisten yksikkökohtaisten ja lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjana. Vasun kehyksenä ja lähtökohtana on valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. (Solismaa, T. 2003)

Perusturvalautakunnan kokouksessa **6.11.2003** päätettiin palata asiaan seuraavan vuoden puolella, jolloin nimettäisiin suunnitelman laativa työryhmä ja

itse työ aloitettaisiin syksyllä 2004. Syy tälle oli se, että varhaiskasvatussuunnitelman lopullisten perusteluiden valmistuminen vasta vuoden 2004 aikana, koska arviointitietojen keruun oli jatkuttava vielä vuoden ajan. (Solismaa, T. 2003.)

Perusturvalautakunnan kokouksessa **14.4.2004** nimettiin työryhmä, johon kuuluivat Suutarinpihan päiväkodinjohtaja, perhepäivähoidonohjaaja, Kintauden päiväkodin sekä esi- ja erityisopetuksen edustajana lastentarhanopettaja ja Vummeli-päiväkotiryhmän edustajana lastentarhanopettaja. Lisäksi perhepäivähoitajia pyydetäisiin nimeämään 2 perhepäivähoidon edustajaa sekä 2 päiväkotien lastenhoitajien edustajaa nimettäisiin sen jälkeen, kun syksyllä nähtäisiin, miten lastenhoitajat sijoittuisivat ryhmiin. Työryhmään pyydetäisiin mukaan seurakunnan ja terveydenhuollon edustajia sekä perusturvalautakunta nimesi oman edustajansa. Lisäksi koulun esiopetuksen edustaja pyydettiin mukaan. Koollekutsujaksi nimettiin päiväkodin johtaja. (Perusturvalautakunta 2004.)

Työryhmän koollekutsuminen tapahtui **syksyllä 2006** koollekutsujan vaihduttua. Elokuussa 2006 Suutarinpihan päiväkodissa mietittiin pienryhmissä, mitä päiväkodin toiminta-ajatus on käytännössä. (Alanen 2011)

10.10.2006 Vasutyöryhmä kokoontui ensimmäistä kertaa. Moniammatillisen työryhmän olisi tarkoitus kokoontua 3-4 kertaa valmistumisprosessin aikana. Paikalla olleet kertoivat, mitä varhaiskasvatus merkitsee heidän työssään ja minkä näkemyksen se antaa varhaiskasvatussuunnitelmalle. Puheenvuoroista heijastui huoli varhaiskasvatuksen laadusta ja lasten hyvinvoinnista sekä perheiden jaksamisesta. (Lempiäinen 2006)

Vasun toteutuksesta käytiin keskustelua. Sen perustana tulisi olemaan valtakunnallinen ohjeisto ja apuna käytettäisiin muiden kuntien valmiita vasuja. Sisältöalueita oli alustavasti pohdittu aiemmin laaditun kunnan esiopetussuunnitelman pohjalta. Tällä haluttiin taata jatkumo varhaiskasvatussuunnitelmasta esiopetussuunnitelman kautta koulujen opetussuunnitelmaan. Esiopetussuun-

nitelman toiminta-ajatus on laadittu yhteistyössä vanhempien kanssa ja se päätettiin ottaa myös Vasun arvopohjaksi ja toiminta-ajatuksiksi. Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma haluttiin tehdä riittävän yleisellä tasolla, jotta se olisi sopiva työväline mahdollisimman monelle. (Lempiäinen 2006)

Seuraava kokous sovittiin pidettäväksi 18.1.2007, mihin mennessä kukin mietti oman vastualueensa varhaiskasvatusta ja tutustuisi valtakunnalliseen Vasuun. (Lempiäinen 2006.)

28.10.2006 järjestettiin Petäjaveden päivähoiton henkilöstön koulutus- ja suunnittelupäivä, jossa aamupäivän alustajana toimi kasvatustieteiden maisteri ja päiväkodinjohtaja Päivi Koivisto. Ennakkotehtävänä oli miettiä konkreettisia käytännön esimerkkejä siitä, miten lapsen hyvinvointia tuetaan päiväkodissa / perhepäivähoidossa ja miten saataisiin selville vanhempien toiveet lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi. Aamupäivän teemoja olivat ”Mistä kaikki alkoikaan?”, ”Sisällölliset orientaatiot – uusi sanahirviö vai tuttua asiaa?” sekä ”Tästä se oma vasu alkaa”. Iltapäivällä porukka jaettiin kuuteen ryhmään pohdimaan sisällöllisiä orientaatioita. Ryhmät muodostettiin aiemmin päivällä käytyjen sisältöjen pohjalta:

1. Terveys, fyysinen ja motorinen kehitys
2. Kieli, vuorovaikutus ja viestintäkasvatus
3. Matemaattiset valmiudet
4. Etiikka ja katsomus
5. Ympäristö, luonto ja kestävä kehitys
6. Taide ja kulttuuri

Ryhmien pohtimat asiat koottiin paperille ja pohditut asiat olivat hyvin konkreettisia ja Petäjaveden kuntaan sopivia toimintatapoja esim. Vanhan Kirkon hyödyntämistä, luonnon hyödyntämistä yms. Monessa ryhmässä oli otettu huomioon arkipäivän askareet ja orientaatioiden hyödyntäminen niissä esim. pukemisen tai ruokailun yhteydessä sukkien tai paikallaolijoiden tai lusikallisten laskeminen toteuttaa matemaattista orientaatiota. (Koivisto, P. 2006)

9.1.2007 päivähoidon palaverissa jaettiin vastuualueet Vasun tarkempaan tekemiseen ja osa-alueita muodostui 9:

1. Johdanto
2. Varhaiskasvatuksen tehtävät
3. Varhaiskasvatuksen toiminta-ajatus
4. Oppiminen varhaiskasvatuksessa
5. Varhaiskasvatusympäristö ja lapselle ominainen tapa toimia
6. Varhaiskasvatuksen suunnittelu, seuranta ja arviointi
7. Perushoito ja varhaiskasvatuksen sisältöalueet
8. Erityistä tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatus
9. Eri kieli- ja kulttuuriryhmien varhaiskasvatus

(Lempiäinen 2007a.)

Petäjaveden vasun tekemiseen päätettiin ottaa mallia sekä Keuruun valmiista mallista että Petäjaveden kunnan esiopetussuunnitelmasta. Keuruun mallin hyödyntämiseen oli päivähoitopäällikkö Paula Vullin lupa. Vasun alussa tulitaisiin korostamaan kielen kehittymisen tärkeyttä ja sitä, kuinka kielen kehittymisen tukeminen kulkee kaikessa varhaiskasvattamisessa mukana. Vasuun liittyvä kysely päivähoitossa olevien lasten vanhemmille lähetettäisiin viikolla 5, ei kaikille vaan satunnaisesti valituille. (Lempiäinen 2007a; Alanen 2011)

18.1.2007 Vasutyöryhmän kokouksessa sovittiin seuraavan kokouksen ajankohdaksi 19.4.2007 ja siellä olisi oltava oma alustava osio vasusta valmiina. (Lempiäinen 2007b.)

Vasun tekemisen työnjaosta sovittiin vielä, että jokainen toimiala tulisi teemmään oman osionsa (neuvola, seurakunta, sosiaalitoimi ja MLL). Lisäksi tulitaisiin katsastamaan ja päivittämään kouluissa järjestettävän esiopetuksen esiopetussuunnitelmaa. Päivähoitossa on jaettu vastuualueet ja koulutuspäivän ryhmätyöt on koottu osaksi vasua. Perhepäivähoitajat eivät tule osallistumaan varsinaiseen työstämiseen, mutta tulevat käymään asioita läpi työko-

kouksissaan ja saattavat saada kotiin jotain luettavaa, mistä toivotaan kommentteja perhepäivähoidon näkökulmasta. (Mt.)

Lisäksi pohdittiin lapsen vasua, että siihen tulisi tarkkaan ja yksityiskohtaisesti lapsen historiatiedot rasti ruutuun -periaatteella ”Onko lapsi käynyt puheterapiassa? / perheneuvolassa? Jne.” (Mt.)

19.4.2007 Vasutyöryhmä kokoontui jälleen. Viikolla 5 vanhemmille jaetun kyselyn tulosten näkymistä vasussa pohdittiin ja lapsen näkökulman saamista vasuun. Kokouksessa esiteltiin yhteistyötahojen alustavat vasusuunnitelmat eli sosiaalitoimi, MLL, seurakunta, kyläkoulujen esiopetus sekä neuvola esittelivät osuutensa. (Lempiäinen 2007c.)

Seuraava Vasutyöryhmän kokous oli vasta **9.4.2008**. Loppuvuodesta 2007 toimintansa aloittanut yksityinen päiväkotitoimi oli ilmaissut halunsa lukea raakaversioiden kommentoidakseen sitä. Todettiin, että kunnalla on yhteistyövelvoite yksityisen päiväkodin kanssa. (Lempiäinen 2008a.)

Keväällä 2008 raakilevasuun on liitetty kaavio varhaiskasvatuspalveluista suoraan valtakunnallisesta vasusta, koska sen katsottiin olevan käypä myös Petäjävedellä. Sama kaavio löytyy opinnäytetyöstäni (KUVIO 1). (Mt.)

Työryhmä päätti kokoontua koko päivähoitoväen kesken miettimään vasutyöryhmän työstämiä tekstejä, jotta niistä saataisiin sujuvia, tiiviitä ja selkokieliä. Palaveri sovittiin pidettäväksi 11.9.2008. Raakaversiot lähetettäisiin kevään 2008 aikana työryhmän jäsenille ja ennen syksyn palaveria perhepäivähoitajille luettavaksi. Työryhmä päätti antaa vasun muutamille vanhemmille koelukuun (Naskalit, Vummelit, Kintaus, Koulun eskari, yht. 5 kpl). (Mt.)

VARKE:n edustaja tulisi katsomaan vasua ja kartoittamaan, millaista apua heillä olisi antaa sen valmistumiseen ja mikä olisi kunnan tarve avulle. Uusi erityislastentarhanopettaja päätettiin pyytää mukaan työryhmään, ja ryhmästä

poistuneen jäsenen tilalle päätettiin valita uusi perhepäivähoidosta. Seuraava kokous sovittiin pidettäväksi 29.10.2008. (Mt.)

11.9.2008 pidettiin koko päivähoitoväen yhteinen kokous, jossa oli mukana vasumentori Päivi Salonen. Alkuun pienryhmissä mietittiin sillä hetkellä valmiina olleen Vasun hyviä sekä kehitettäviä kohtia. **Hyviksi asioiksi** nousivat lasten kommentit, kuvat, tekstin ymmärrettävyys ja sujuvuus ja se, ettei tekstissä ollut vaikeita sanoja, Petäjaveden paikallisuuden ja erityispiirteiden huomiointi, tärkeiden ja oleellisten asioiden sisältyminen vasuun, ja se on sovellettavissa sekä päiväkotiin että perhepäivähoitoon, se on tehty työvälineeksi, ja lainaukset ja kuvat piristävät sitä. **Kehitettäviä asioita** olivat Vasun päiväkotipainotteisuus, jolloin kaikki seikat eivät ole toteutettavissa perhepäivähoitossa, kielellisen ulkoasun yhtenäistäminen, liiat yksityiskohdat ja itsestäänselvyydet, tiivistäminen ottamalla toistot pois ja joidenkin asioiden esittäminen kuvilla ja taulukoilla, sanavalintojen miettiminen eli ”pois sormi ojossa opettavat kohdat” sekä sanat ”pitää” ja ”täytyy”, piristäviä kuvia voisi olla enemmän, lisäksi vanhemmat ja perhe voisivat tulla enemmän esille, ja muuttuneiden kohtien päivittäminen. (Lempiäinen 2008b.)

Päivi Salonen otti puheenjohtajan roolin ja ilta eteni hänen johdollaan. Asiakirjan tulee sisältää varhaiskasvatuksen koko kunnan kattavat arvot eli punaisen langan eikä mennä yksityiskohtaisiin asioihin. Vasu tähtää siihen, että hoitolapsella on hyvä hoito. Kun asiakirja on esitetty ja hyväksytty lautakunnassa, siitä tulee virallinen asiakirja, joka sitoo sekä kunnallista että yksityistä päivähoitoa. Näin taataan yhtäläinen hoito lapsille ja vanhemmat voivat sitä vaatia. Salonen kehittäisi vasua vielä siten, että siinä tulisi enemmän esille vanhemmat eli kasvatuskumppanin näkökulmaa. Tätä voitaisiin poimia vanhemmille tehdyistä haastatteluista. Asiakirjassa tulisi olla yhteinen nimitys kasvattajille: päivähoiton henkilöstö tai yksilöstä puhuttaessa aikuinen. Jokaisen olisi hyvä lukea vasu vielä läpi suurennuslasin kanssa ja karsia pois kohdat, jotka eivät ole yleisellä tasolla. Ja mikäli on halua, vasuun voi lisätä lisää kuvia. (Mt.)

Kun vasu on valmis, on mietittävä, miten asiakirjan päivittäminen tapahtuu, sillä asiat muuttuvat jatkuvasti sekä kunnassa että valtakunnassa. Tärkeää on päättää, kuka huolehtii vasun päivittämisestä. Asiakirjan esittäminen lautakunnalle on mietittävä tarkoin: mitä asioita painotetaan ja mitä asioita nostetaan esille ja esitellään hyvin, ettei jätetä vain asiakirjaa luettavaksi. On myös painotettava, että prosessi on vaatinut paljon työtunteja eikä asiakirja ole ”synnytynyt tuosta vaan”. Esimiesten tietoon on saatettava, että valmistuminen vaatii vielä resursseja. Kokouksessa päätetään perustaa pieni työryhmä, joka lukee asiakirjan sanasta sanaan ja yhdenmukaistaa tekstiä ja tekee siitä asiallisen asiakirjan. Se miettii sisällön uudelleen ja tiputtaa pois aineistoa, jota voidaan hyödyntää myöhemmin yksikkökohtaisissa vasuissa. Ryhmä sopi kokoontuvansa 18.9.2008. (Mt.)

Yksikkövasuista käytiin keskustelua. Päivähoidon henkilöstö ei ollut ajatellut tehdä yksikkövasuja, mutta Salonen neuvoi sellaiset tekemään. Alkuun niiden ei tarvitsisi olla kuin muutaman lauseen kuvaus oman hoitomuodon erilaisuudesta ja painotusalueesta. Yksikkövasujen olisi tarkoitus olla niitä asiakirjoja, jotka jaetaan vanhemmille luettaviksi, ei niinkään kuntavasun. Sihteerin ajatus oli, että päiväkotien talokohtaiset esitteet voisi muuttaa nimeltään yksikkövasuiksi, ja esite perhepäivähoidosta voisi sisältää perhepäivähoidon Vasun. (Mt.)

Lapsen vasun työstäminen ja teko tulisi aloittaa keväällä 2009, jotta ne olisivat syksyllä käytössä. Päivi Salonen lupasi tulla tekoon mukaan. Lapsen vasu tulisi korvaamaan perhepäivähoidossa tehtävät hoitosopimukset sekä päiväkotien aiemmat keskustelukaavakkeet. (Mt.)

29.10.2008 vasupalaverissa käytiin läpi vasun työstämisprosessia. Lastentarhanopettaja/perhepäivähoidonohjaajan viransijainen oli työstänyt vasun kirjallista osuutta yhdenmukaiseksi. Edellisen kokouksen jälkeen päivähoidon henkilökunta on lukenut yksin ja ryhmissä vasua ja saattanut mahdolliset muutosehdotukset lastentarhanopettajan tietoon ja hän on tehnyt muutokset asiakirjaan. Alkuvuodesta 2009 polkaistaan käyntiin lapsen vasun tekeminen,

vasutyöryhmän puheenjohtaja sopii ajankohdan Päivi Salosen kanssa. Tarkoitus on laatia yhtenäinen asiakirja yhdessä päiväkodin ja perhepäivähoidon kanssa, jolloin yhteisprosessi korostuu. Työryhmä muistutti vielä, että vasu on normi, jota noudatetaan. (Lempiäinen 2008c.)

Varhaiskasvatussuunnitelma käytiin läpi kokouksessa oikolukemalla ja merkitsemällä ylös huomatu virheet tai korjausehdotukset. Myös vanhempien antamat kommentit käytiin läpi. Vasun punainen lanka on kasvatuskumppanuus. (Mt.)

Maaliskuussa 2009 vasutyöryhmän puheenjohtaja esitteli Vasun perusturvalautakunnassa ja Petäjäveden varhaiskasvatussuunnitelma otettiin käyttöön. (Alanen 2011.)

3.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman luominen

Lapsen vasu-prosessi lähti liikkeelle 9.2.2009 ja kokoontumiskertoja oli kaikkiaan 6 kpl (9.2., 5.3., 18.3., 2.4., 4.5., ja 25.5.). Tutustumisvasu työstettiin kokouksissa ja mukana oli päiväkodista 3 lastenhoitajaa ja lastentarhanopettaja, perhepäivähoidosta 3 hoitajaa (yhden hoitajan jäädessä pois valittiin toinen tilalle eli työryhmässä yhtäaikaan oli vain 2 hoitajaa) sekä perhepäivähoidonohjaaja sekä koneenkäyttäjänä ja lomakkeen kokoajana erityislastentarhanopettaja, yhteensä 9 henkilöä. Liikkeelle lähdettiin yleisestä kaikille lapsille yhteisestä tutustumisosasta, johon otettiin mallia ainakin Limingan vasulomakkeesta. Lomakkeen pohjana toimi perhepäivähoidon hoitosopimuskaavake. Tutustumisosa otettiin koekäyttöön perhepäivähoidossa syksyllä 2009 uusille hoidossa-aloittaville lapsille. Koekäytön aikana vanhemmilta ja hoitajilta kerättiin palautetta lomakkeesta. Vanhemmat toivoivat kysymysten selkiytystä esim. arkitoiminnoista kysyttäessä saattoi kysymys/tiedonantopalkissa olla kysymykset ja tieto päivähoidon käytännöistä siikin sokin ja vanhemmille saattoi jäädä epäselväksi, mihin hänen tulee vastata.

Vanhemmat toivoivat erityisesti kodin kasvatuskäytäntöjä kuvaavaan taloon tarkentavia kysymyksiä esim. ikkunoina, sekä taloon perustuksen, jonka päällä käytänteet lepäävät. Tutustumisosaa muokattiin sekä saatujen palautteiden että Stakesin ohjeiden mukaan tammikuulla 2010. Tutustumisvasut tehdään kaikille uusina hoitoon tuleville lapsille (Alanen 2011.)

Tutustumisosan jälkeen lähdettiin työstämään ikävasuja 0-2-vuotiaille ja 3-5-vuotiaille. Kussakin työryhmässä oli mukana perhepäivähoitaja, lastenhoitaja sekä lastentarhanopettaja. Myös 6-vuotiaiden vasutyöryhmä nimettiin, mutta tekemistä ei vielä aloitettu, sillä esiopetuksessa on olemassa lapsikohtainen esiopetussuunnitelma. Koulutoimenjohtajan kautta tiedettiin, että perusopetuslakiin oli tulossa muutoksia, jotka tulisivat vaikuttamaan myös esiopetukseen, joten haluttiin välttää turhan työn tekemistä. Ikävasut hiottiin loppuun työryhmällä helmikuulla 2010 ja otettiin koekäyttöön perhepäivähoidossa keväällä 2010. Syksystä 2010 eteenpäin ikävasut on tehty kaikille päivähoitossa oleville lapsille. (Alanen 2010.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

4.1 Lähtökohdat ja tutkimustehtävät

Syksyllä 2009 vs. perhepäivähoidonohjaaja lähestyi minua kysyen, onko minulla opinnäytetyön aihe jo katsottuna. Hän kertoi tarpeesta tutkia Petäjäveden kunnan vasu-prosessia ja vasun käyttöönottoa sekä sitä, miten päivähoiton henkilökunta on pystynyt omaksumaan vasun omaksi työvälineekseen. Yhteistyössä muotoilimme opinnäytetyön aiheeksi ”Petäjäveden päivähoiton henkilöstön varhaiskasvatussuunnitelmaosaamisen kehittäminen toimintakaudella 2009-2010” tarkoituksena tehdä seurantatyötä toimintakauden aikana. Kävin läpi saamaani materiaalia vasu-prosessin etenemisestä sekä tein kaksi seurantakäyntiä perhepäivähoitajien luo. Lisäksi tekemieni lyhyiden sijaisuuk-

sien aikana tein seurantaan työni lomassa eri päiväkotiyksiköissä (Miilulammen ryhmis sekä Koiramäen, Suutarinpihan että Kintauden päiväkodit.)

Toimintakaudella 2009-2010 tekemäni seurantaan pohjalta halusin lähteä kartoittamaan päivähoiton henkilökunnan kokemuksia vasun käyttöönotosta ja vasun omaksumisesta omaksi työvälineeksi. Minulla oli tieto siitä, mitä oli tehty ja mitä oli suunnitteilla, mutta tieto henkilökunnan omista kokemuksista puuttui. Ovatko he mielestään saaneet riittävästi perehdytystä ja koulutusta? Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoitui koko päivähoiton henkilökunta. Mietin, että vanhempien näkemys varhaiskasvattajien vasuosaamisesta olisi mielenkiintoista tietää, mutta näin sen vievän tutkimustani liian laajalle alueelle ja päätin rajata sen pois.

Päädyn tekemään kyselyn avoimin kysymyksin, koska halusin henkilökunnan vastaavan oman kokemuksensa pohjalta rehellisesti ja omin sanoin. Lisäksi kaipasin henkilökunnan näkemystä, jotta voisin auttaa vasuprosessin kehittämistä eteenpäin heidän tarpeidensa mukaisesti. Tutkimuskysymykseni muotoutuivat:

- ◆ **Kuinka hyvin päivähoiton henkilöstö on pystynyt omaksumaan vasun työvälineekseen? Millaisia eroja on päiväkodin ja perhepäivähoidon välillä?**
- ◆ **Koulutuksen ja perehdytyksen riittävyys: kokeeko henkilökunta saaneensa riittävästi perehdytystä ja koulutusta? Jos ei niin mitä olisi vielä kaivattu.**

4.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jossa on myös määrällisen tutkimuksen piirteitä (kysymys 4). Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata todellista elämää ja paljastaa tai löytää tosiasioita, joita ei vielä ole todennettu. Sille on tyypillistä tutkimuksen kokonaisvaltainen tiedonhankinta ja

aineiston kokoaminen luonnollisissa tilanteissa, ja siinä suositaan ihmistä ”tiedon keruun instrumenttina”. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään induktiivista analyysiä, jolloin aineiston analyysin lähtökohtana on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Aineiston hankinnassa käytetään laadullisia metodeja, joita ovat esim. teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut. Tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ja tutkimussuunnitelma usein muotoutuu tutkimuksen edetessä. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 161, 164.)

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa taas ovat keskeisessä asemassa johtopäätöksen aiemmista tutkimuksista, aiemmat teoria, hypoteesien esittäminen, käsitteiden määrittäminen, aineiston määrällinen eli numeerinen mittaaminen, tutkittavien tarkka valitseminen (perusjoukko, josta otos), aineiston saattaminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon sekä päätelmien tekeminen perustuen havaintoaineiston tilastolliseen analysointiin. (Mts. 140.)

Päädyin käyttämään aineiston hankintaani kahta tapaa: ensinnä tein **seurantakäyntejä (havainnointia)**, joiden kautta nousi ajatus koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle toteutettavasta **kyselystä**. Koin, ettei minulla ole tämän opinnäytetyön puitteissa aikaa tehdä niin laajaa ja kattavaa havainnointia kuin haluaisin, mutta tahdoin saada tarkemman kuvan henkilökunnan kokemuksista. Saadessani tietää, mitä on jo tehty ja mitä henkilökunta olisi kaivannut lisää, pystyn välittämään tiedon heidän esimiehilleen ja siten tarjoamaan apua esim. tulevien koulutusten suunnitteluun, mikäli kyselyn tulos sellaista edellyttäisi.

Havainnointia voidaan tehdä neljällä tapaa:

- 1) Piilohavainnointi
- 2) Havainnointi ilman osallistumista
- 3) Osallistuva havainnointi
- 4) Osallistava havainnointi

(Tuomi ym. 2009, 81.)

Piilohavainnointi tapahtuu siten, ettei tutkittavan ryhmän jäsenet tiedä yhden olevan havainnoija, ja siten suhtautuvat häneen kuin yhteen ryhmän jäseneseen. Havainnoinnissa ilman osallistumista tutkija on ulkopuolinen ja osallistumaton tarkkailija. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija toimii aktiivisesti tutkittavien kanssa ja vuorovaikutustilanteet ovat tärkeä osa tiedonhankintaa. Osallistava havainnointi pyrkii opettamaan tutkimukseen osallistuvia siten, että tutkimuksen aikainen toiminta jatkuisi tutkimuksen jälkeen. (Mts. 81-82.)

Näen oman havainnointini osallistuvaksi, koska tehdessäni seurantakäyntejä kävin keskusteluja perhepäivähoitajien kanssa ja seurasin heidän ryhmänsä toimintaa yhden aamupäivän ajan. Lisäksi tehdessäni havainnointia päiväkotiryhmissä keskustelin työtovereiden kanssa työni ohessa. Mietin etukäteen kysymyksiä, joita voisin kysyä ja mihin haluaisin saada vastauksia. Keskustellut olivat kuitenkin hyvin vapaamuotoisia työn lomassa käytyjä keskusteluja sekä perhepäivähoitajien luona että päiväkodeissa.

Koska havainnointi on aikaa vievää, mutta halusin lisätietoa henkilökunnan näkemyksistä, päätin tehdä kyselyn päivähoiton henkilökunnalle. Kyselyn etu on siinä, että se voidaan lähettää monelle ihmiselle ja saada siten laajasti vastauksia. Monivalintakysymykset olisivat vielä nopeuttaneet aineiston analysointia, mutta koska halusin saada henkilökunnan äänen kuuluviin, tein kysymyksistäni avoimia, joihin kukin sai vastata omin sanoin oman kokemuksensa mukaisesti. Samalla halusin olla johdattelematta vastaajia, mitä monivalintakysymykset olisivat voineet tehdä. Avoimien kysymysten heikkous on kuitenkin se, miten vastaaja saa muotoiltua oman vastauksensa siihen, ja miten hän ymmärtää asettamani kysymyksen. Yksi kyselyn riski on vastaamattomuus, mikä vaivasi minunkin kyselyäni. (Hirsjärvi ym. 2009, 195, 201.)

Lähdin pohtimaan kyselyn kysymyksiä rakenteella yleisestä yksityiskohtaisempaan eli lähtien liikkeelle kunnan vasusta siirtyen sitten lapsen omaan vasuun. Samalla toteutin aikajanan kysymällä tunnelmista vasun valmistuessa

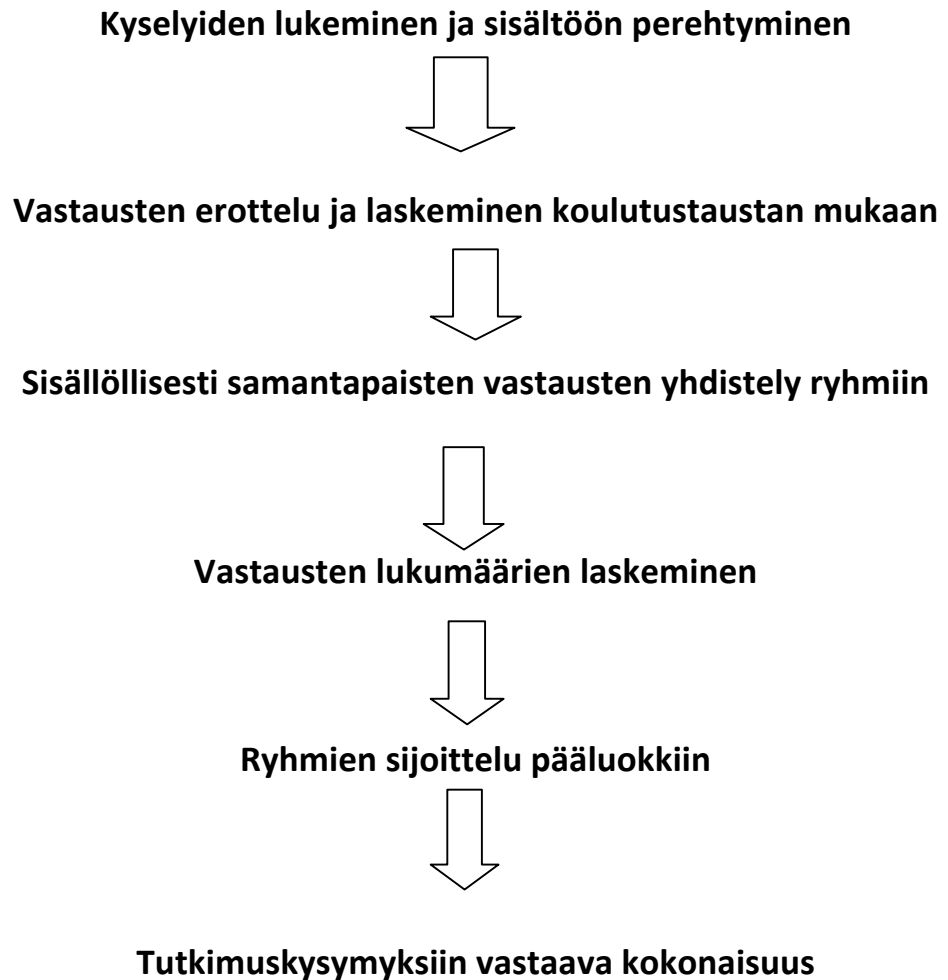
eli ennen toimintakautta, toimintakaudella 2009-2010 sekä uudella toimintakaudella 2010-2011. Loppuun sisällytin kysymyksen “onko vielä jotain, mitä haluat kertoa”, johon vastaaja pystyi vielä kirjoittamaan kenties kyselyn herättämiä ajatuksia tai kertomaan jotain, mitä en ehkä ollut osannut kyselyssäni kysyä. Lisäksi halusin kartoittaa vastanneiden ammattitautustaa kysymällä kyselyn alussa, onko vastaaja perhepäivähoitaja, lastenhoitaja, lastentarhanopettaja tai jonkun muun ammattikunnan edustaja. Perhepäivähoitajien vastauksissa on otettava huomioon ryhmäperhepäivähoito.

Tarkoitukseni oli tehdä kysely mahdollisimman alussa toimintakautta 2010-2011, mutta koska joko odottamaani päivähoitoväen yhteistä palaveria ei saatu sovittua, tai en saanut tietoa palaverista, mikäli sellainen oli, laitoin kyselyt jakoon vastaavien lastentarhaopettajien kautta lähettäen kyselyt heille sähköpostilla 11.10.2010. Kysely jaettiin kolmeen päiväkotiin (henkilöitä n. 19) sekä kaikille perhepäivähoitajille (13 + 6 ryhmäperhepäivähoidosta). Vastausten palauttamisen takarajaksi asetin 12.11.2010, mutta päiväkodeista saamieni vastausten vähäisyyden vuoksi jatkoin palautusaikaa kahteen otteeseen, ensin 19.11.2010 ja sitten 31.1.2011.

Vastauksia sain 19 kappaletta (vastausprosentti 50 %) , joista 12 kpl oli perhepäivähoitajilta (63 % kunnan perhepäivähoitajista), 4 lastenhoitajilta (33 % kunnan lastenhoitajista) sekä 3 lastentarhanopettajilta (43 % kunnan lastentarhanopettajista). Tämä yllätti minut sekä positiivisesti että negatiivisesti: positiivista oli suuri perhepäivähoitajien vastausten määrä, mutta negatiivista päiväkodeista saatujen vastausten vähäisyys ja vastausten saamisen hankaluus. Mielestäni kyselyni ajankohta ei osunut ryhmien toimintaa ajatellen kiireiseen aikaan esim. joulun alle, jolloin ryhmissä valmistellaan joulua ahkerasti.

Lähdin analysoimaan tuloksia sisällönanalyysin kautta. Lajittelin vastauslomakkeet vastanneen ammattitautustan perusteella ryhmiin, kirjoitin vastaukset tekstinkäsittelyohjelmaan ja kävin vastaukset läpi kysymys kysymykseltä haki vastauksista yhteneväisyyksiä ja ryhmitellen niitä sen mukaan. Kuvio 5 havainnollistaa analyysiprosessin kulkua. Kuvio mukailtu Laitilan ja Mattilan

opinnäytetyöstä sekä kirjasta Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (Laitila & Mattila 2011, 22 ; Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

KUVIO 5. Aineiston analyysiprosessi.

5 TULOKSET

5.1 Vasun käyttöönotto perhepäivähoidossa

Perhepäivähoitajille tehtiin kysely perhepäivähoidonohjaajan toimesta 1.9.2009. Kyselyssä oli 12 kysymystä liittyen vasuun ja sen sisältöön ja hoitajat saivat laittaa rastin kohtaan ”Hallitsen asian työssäni” tai ”tarvitsen ohjausta/koulutusta.” (Alanen 2010.)

Perhepäivähoitajat saivat syksyllä kotitehtäviä työkokouksistaan. Ensimmäinen tehtävä oli merkitä ylös 2 viikon (30.11.-11.12.2009) ajan, mitä hoitaja on tarjonnut lapsille aamupalaksi, lounaaksi ja välipalaksi. Lisäksi oli merkittävä ylös lisääneet, mikäli kyseessä oli valmisseinät. Lounaan kohdalla tuli myös miettiä ruoka-aineen ympyrän mukaista ruoka-annosta. Osa hoitajista piti kirjaa tarkemmin ja täsmällisemmin kuin toiset, mutta kaikki olivat kirjanneet ylös ruokalistansa. Osa oli miettinyt perusteellisesti einesten käyttämistä ja terveellisen ruokavalion toteutumista heidän hoidossaan olevien lasten kohdalla. (Alanen 2010.)

Toinen tehtävä oli miettiä, mitä vasun sisällöistä hoitaja pystyy toteuttamaan työssään, mitkä sisällöt ovat vaikeita toteuttaa perhepäivähoidossa ja haluaisiko hoitaja henkilökohtaista, pienryhmissä tapahtuvaa tai koko päivähoitoväelle suunnattua opastusta vasun käyttöön. Tässäkin tehtävässä näkyi hoitajien yksilöllisyys hoitaa työtään ja oma kuva työstään. Osa hoitajista vastasi perusteellisesti ja näki, että pystyy työssään hyödyntämään kaikkia vasun sisältöjä. Moni kuitenkin koki ryhmänsä ikäjakautuksen haastavaksi toteuttaa yksilöllistä varhaiskasvatusta, kun ryhmässä voivat nuorimmat olla vuoden vanhoja tai pienempiä ja taas vanhimmat 5-vuotiaita tai osapäivähoidossa olevia esikoululaisia (esiopetuksessa olevia). Pienempien perushoidosta huolehtiminen vie aikaa isomprien ohjaamiselta. Vain harva hoitaja koki, ettei pysty toteuttamaan

työssään sisältöalueita, mutta moni kaipasi lisäkoulutusta aiheen tiimoilta. (Alanen 2010.)

15.2.2010 toimitettiin arviointi perusturvalautakunnalle perhepäivähoidon osalta. Sen aiheena oli Petäjäveden kunnan varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjen arviointi suhteessa käytännön työhön perhepäivähoidossa ja Miilulammen ryhmäperhepäiväkodissa. Siinä kerrottiin, miten perhepäivähoitajilta kerätyn palautteen perusteella koulutusta tarvittaisiin erityisesti sisältöalueiden suunnittelussa sekä arvioinnissa. Myös perheen kanssa tehtävissä lapsen vasu-keskusteluissa tarvitaan esimiehen tukea. Arvioinnissa ehdotettiin, että vuosille 2010 ja 2011 perhepäivähoidon ja ryhmiksen toimintasuunnitelmaan kuuluisi vasusisältöihin liittyvät koulutusillat ja –päivät, perhepäivähoidolle yhteisen toiminnan suunnittelun aloittaminen puolivuotissuunnittelulla syksyllä 2010 sekä lapsille otettaisiin käyttöön kasvun kansiot keväällä 2010. Kasvun kansion avulla pystytään seuraamaan lapsen kasvua ja kehitystä, ja hoitaja voi suunnitella oman ryhmänsä toimintaa sen kautta. (Arviointi perusturvalautakunnalle 15.2.2010.)

Keskustellessani työelämän puolelta olevan opinnäytetyönohjaajani kanssa sain kuulla, ettei ole varmaa, onko arviointi ollut esillä lautakunnassa, koska vuorotteluvapaan sijaisuutta tehnyt sosiaalitoimenjohtaja ei nähnyt asiaa akuutiksi varhaiskasvatuksen ollessa siirtymässä 1.8.2010 alkaen sivistystoimen alle. (Alanen 2011.)

Perhepäivähoidonohjaajan viransijainen oli tehnyt koulutussuunnitelman vuodelle 2010, mutta vain osa koulutuksista toteutui. Huolen puheeksi ottaminen –koulutus tapahtui kolmessa osassa yhdessä päivähoiton ja koulun kanssa 28.1., 17.2., sekä 20.4. Tammikuulle suunniteltu lapsen vasujen läpikäyminen jouduttiin siirtämään, koska suunnitelmat olivat vielä loppuunhiomista vailla. Ne käytiin kuitenkin läpi toukokuulla. Helmikuulle suunniteltu työpajat ja toimintamateriaalien valmistusilta siirtyi sairaslomien vuoksi. Maalikuulle suunniteltu kasvun kansion koulutusilta siirtyi helmikuulle ja sen piti erityislastentarhanopettajan sijaan perhepäivähoidonohjaaja. Syys-lokakuulle suunniteltu

kasvatuskumppanuuskoulutus ei toteutunut, kuten ei marraskuulle suunniteltu leikin havainnointikaan. (Alanen 2010.)

Syynä voivat olla organisaatiomuutokset varhaiskasvatuksen kentässä sekä varhaiskasvatuspalveluiden siirtyminen sosiaalitoimen alta sivistystoimen alle. Uusi virka varhaiskasvatusjohtaja perustettiin tammikuulla 2010. 31.7.2010 perhepäivähoidonohjaajan virka lakkautettiin ja perhepäivähoidon ohjaaminen siirtyi aluevastaaville lastentarhaopettajille Kirkonkylän sekä Kintauden alueilla.

Seurantakäynnit

Tein kaksi seurantakäyntiä kahden perhepäivähoitajan luokse. Ensimmäisen seurantakäynnin perhepäivähoitajan luokse tein 3.6.2010. Hän on käynyt perhepäivähoitajan kurssimuotoisen koulutuksen 1985 ja tehnyt alan töitä 24 vuotta. Toimintakauden 2009-2010 aikana ryhmässä ovat olleet lapset 3 v ja 4 v sekä tammikuulla aloittanut 1-vuotias. 4-vuotias oli jo jäänyt kesälomalle. Hoitaja on kokenut ryhmänsä haastavaksi ikäjakauman vuoksi, mutta on mielestään pysynyt toteuttamaan yksilöllistä huomioimista ja vasun sisältöjä työssään. Koska ryhmän nuorin on usein lähtenyt hoidosta aikaisemmin kuin toiset, on iltapäivästä jäänyt aikaa puuhata isompien lasten kanssa hieman vaativampia juttuja.

Hoitaja oli mukana 0-2-vuotiaiden lapsen vasun testiryhmässä ja koki sen hyvin antoisaksi. Vasukeskustelu käytiin lapsen kotona. Vaikka vanhempien kohtaaminen vähän jännitti, oli hoitajasta antoisaa päästä näkemään lapsi omassa kodissaan ja vanhempiensa kanssa. Erityisesti hänestä oli tärkeää nähdä, miten vanhemmat toimivat lapsensa kanssa, kun kyseessä on vuoden ikäinen lapsi, joka ei vielä juuri puhu eikä hoitoon tullessaan kävellytkään kuin muutamia horjuvia askelia. Hoitaja koki, että lapsi oli helpompi ottaa vastaan hoitoon tämän käynnin jälkeen.

Puhuessamme vasusta hoitajan puhe painottui lapselle tehtävään vasuun enemmän kuin kunnan vasuun. Hän piti siitä, että lapsen vasu on jaettu ikäryhmittäin (0-2v, 3-5 v ja 6v), sillä samat asiat eivät ole ajankohtaisia taaperon ja eskari-ikäisen hoidossa. Tällä hän viittasi taaperon suurempaan perushoidontarpeeseen, kun taas isompi lapsi tarvitsee enemmän erilaista aktiiviteettia ja ohjausta.

Vasun käyttöönoton myötä henkilökuntaa on koulutettu. Haastatteleman hoitaja oli mukana Multialla kevään 2010 aikana järjestetyssä Kasvatuskumppanuus-koulutuksessa. Vaikka hoitaja koki, ettei saanut sieltä vertaistukea perhepäivähoitajan osin yksinäiseen työhön, hän sai paljon hyviä ohjeita ja vinkkejä vanhempien kanssa käytävien keskusteluiden pohjaksi. Vaikka hoitaja toteaa koulutuksia olleen paljon ja ehkä hengästymiseenkin asti, hän sanoo niiden olleen hyviä ja antaneen hyviä eväitä työhön.

Keskustelusta heijastui huoli ohjauksen saamisesta jatkossa, kun perhepäivähoidonohjaajan virka lakkaa. Päiväkodissa on tiimi tukena ja turvana, mutta perhepäivähoitaja on hyvin yksin työssään. Perhepäivähoidonohjaajalle on voinut jakaa huolet sekä lapsista että omasta elämästä, mutta miten käy tulevaisuudessa?

Toinen seurantakäyntini perhepäivähoitajan luona tapahtui 22.6.2010. Kävin aamupäivän seuraamassa ryhmän toimintaa. Ryhmässä on 4 lasta, joista paikalla oli 3. Lasten iät ovat 5 v, 3 v, 2 v ja 1 v eli ikäjakauma on suuri. Ryhmä on ollut tässä muodossaan helmikuun alusta.

Perhepäivähoitaja on juuri suorittanut 1,5-vuotisen perhepäivähoitajan tutkinnon työnsä ohessa. Aiemmalta koulutukseltaan hän on puutarhuri. Työkoke-
musta hänellä on päivähoidosta 10 vuoden ajalta. Hän on ollut töissä päiväkodissa sekä ollut aloittamassa Petäjaveden vuorohoitoa. Perhepäivähoitajien tarpeen lisääntyttyä hän siirtyi perhepäivähoitajaksi.

Hoitaja on ollut mukana kunnan vasuprosessissa, mutta osasta tapaamisia ollut poissa opintojensa vuoksi. Hänestä kunnan vasu on hyvä asia, sillä se antaa yhtenäiset linjat siinä, miten lapsia kunnassa hoidetaan ja tuo yhtenäiset linjat sekä perhepäivähoitoon että päiväkotiin. Myös päiväkodin ja perhepäivähoidon yhteistyön tiivistyminen on hänestä hyvä asia.

Monia perhepäivähoitajia huolestuttaa kunnan päivähoidossa tapahtuva organisaatiomuutos ja perhepäivähoidonohjaajan viran lakkaaminen, mutta tämä hoitaja suhtautuu muutokseen luottavaisin mielin. Vaikka perhepäivähoidonohjaajan virka lakkaa, valitaan päiväkodille lastentarhanopettaja, joka vastaa työssään perhepäivähoitajien työkentästä. Lisäksi hän kertoi vs. perhepäivähoidon ohjaajan puhuneen mentoroinnista, johon oli kyselty hoitajan kiinnostusta. Mentorointi pitäisi sisällään mm. lähialueen perhepäivähoitajien tukemista sekä uusien hoitajien perehdyttämistä. Hoitaja kertoi olevansa tehtävästä kiinnostunut.

Kuluneita 1,5 vuotta hoitaja kuvailee rankaksi mutta antoisaksi ajaksi. Opiskelu työn ohessa ei ole ollut helppoa ja on vaatinut veronsa, mutta on toisaalta antanut hyvin paljon ammatillisesti. Hän on saanut näkökulmaa muiden kuntien tilanteesta, koska ryhmässä oli perhepäivähoitajia ympäri Keski-Suomen. Koulutus tapahtui Jyväskylän kristillisellä opistolla etätehtävien ja kuukausittaisten kontaktien muodossa.

Jo ennen opintoja hoitajalla on ollut tapana koota lapsille kasvun kansiota ja suunnitella toimintoja hyödyntäen siinä lasten päiväuniaika. Opiskelun aikana päiväuniaika on mennyt tehtävien tekemiseen ja hoitaja kokee toiminnan suunnittelun jääneen retuperälle. Siksi hän odottaakin tulevaa uutta toimintakautta innolla, kun hän pääsee jälleen tekemään työtään täysipainoisesti ja suunnittelemaan toimintoja uusien ideoiden pohjalta. Opintojen aikana hoitaja on kasannut portfolion vuodenaikojen mukaan. Lisäksi hän on tehnyt erilaisia kortteja, joiden avulla hän käy lasten kanssa läpi päivärytmiä, päivämääriä, säätä, tuttuja eläimiä yms. Pienemmätkin lapset ovat hyvin oppineet kuvien sisällöt. Hän on pyrkinyt pitämään penkkihetkiä 2-3 kertaa viikossa. Lisäksi

hoitajan piha ja ympäristö tarjoavat upeat mahdollisuudet lapsille touhuta metsässä ja tehdä retkiä, ja hoitajan kasvimaalle on istutettu yhdessä herneitä ja salaattia. Leikkikenttä on lyhyen matkan päässä, mutta keskustaan on niin pitkä matka, ettei kerhoihin kyyditseminen onnistu. Miinuksena hoitaja esittää työkavereiden puuttumisen. Joskus he retkeilevät pidemmän matkan Miilulammen leikkikentälle toisia tapaamaan.

Koska ryhmän ikäjakauma on ollut iso, välillä on ollut vaikeuksia sovittaa lasten yksilöllisiä tarpeita päivän toimintoihin. 5-vuotias on hoitajan mukaan älykäs ja kaipaisi kovasti älyllistä tekemistä ja ikäistään seuraa. Siksi hoitaja oli suositellut lapsen vanhemmille päiväkotia, jonne lapsi on siirtymässä syksyllä pikkusisaruksensa kanssa. Hoitajasta on tärkeää hyödyntää päivät, jolloin kaikki lapset eivät ole paikalla. Takataskussa on hyvä olla pari ideaa sellaisten päivien varalle.

Käynnistä jäi hyvin positiivinen mielikuva. Negatiiviset asiat tuodaan esille realistisesti ja myönnetään haastepaikat, mutta pääasiassa hoitaja on hyvin innostunut työstään ja antaa positiivisen kuvan.

5.2 Vasun käyttöönotto päiväkodeissa

Päiväkoteihin en tehnyt erillisiä seurantakäyntejä, vaan pyrin tekemään huomioita tehdessäni sijaisuuksia kussakin yksikössä. Huomasin, että päiväkodin henkilöstön oletetaan ottavan ja omaksuvan vasun työvälineekseen helpommin kuin perhepäivähoidossa. Liekö syynä henkilökunnan korkeampi koulutus vai päiväkodin jo valmiiksi rutinoitunut tapa toimia ja toiminnalle mietityt perusteet?

Haastavimmiksi ryhmiksi osoittautuvat ryhmät, joissa on suuri ikähaitari: jos ryhmässä on lapsia ikähaitarilla 3-6 v ja satunnaisesti pienempiäkin, syö pienempien perushoidollinen tarve aikaa isompien ohjaustyöltä. Pienet eivät jak-

sa keskittyä asioihin niin pitkiksi ajoiksi kuin isommat. Isot ryhmät luovat omat haasteensa kolmelle aikuiselle ja mikäli ryhmässä osuu olemaan erityisen tuen tarvitsijoita, se vaatii työntekijöiltä enemmän.

Tehdessäni töitä sain usein kuulla, miten homma ei voi toimia näin. Työntekijöiden sairaslomat ja sijaisten huono saatavuus ovat kuormittaneet henkilökuntaa paikkapaikoin, mikä heijastuu myös lapsiryhmään, joka puolestaan reagoi levottomuudella.

Kintauden päiväkodissa toimivassa ryhmässä on pitänyt huomioida sekä eskarilaiset että vain päivähoidossa olevat lapset, mikä on luonut omat haasteensa toiminnan suunnittelulle. Mielestäni toiminnan suunnittelussa ollaan onnistuttu hyvin ja toiminnassa on pystytty huomiomaan sekä pienet että isot luontevasti. Tilaa vapaalle leikille on annettu iltapäivissä. Samoin Suutarinpihan päiväkodin ja syyskuusta 2009 lähtien Koiramäen päiväkodin eskariryhmänä toimivassa Naskalit-ryhmässä on toiminta pystytty suunnittelemaan ja toteuttamaan hyvin.

Ryhmäkoosta johtuen kaikissa ryhmissä koetaan tarvetta jakaa lapset pienryhmiin, jotta toiminnot saadaan paremmin ohjattua. Henkilökunnan kanssa käymieni keskusteluiden pohjalta olen ymmärtänyt, että pienryhmätoiminnasta kaivataan lisäkoulutusta.

5.3 Kysely

Jaottelin kyselyn tulokset kolmen otsikon alle kysymystä kuvaavan ajankohdan mukaan ja neljänneksi muut kyselyssä esiin nousseet aiheet. Tässä luvussa keskityn tuloksiin ja pohdintaa ja analyysiä niistä on luvussa 6.

5.3.1 Ennen toimintakautta 2009-2010

Kysyessäni tunnelmista maaliskuulla 2009 vasun valmistuessa, lastentarhanopettajien sekä lastenhoitajien tunnelmat ovat olleet positiiviset, mutta perhepäivähoitajien tunnelmat ovat olleet kirjavammat. 2 lastentarhanopettajaa oli ollut mukana vasu-prosessissa ja molemmat kokivat tehneensä suuren työn ja olleensa onnellisia siitä, että työ oli vihdoinkin valmis. Lastenhoitajien vastauksissa vasu koettiin hyväksi työvälineeksi ja oli hienoa saada yhtenäinen vasu koko varhaiskasvatuksen kentälle. Yksi vastannut kuitenkin kommentoi, että prosessin aikana oli herännyt kysymys, saadaanko vasusta sellainen, että sitä voidaan hyödyntää sekä päiväkodissa että perhepäivähoidossa.

“Ensin ajatus tuntui hyvältä, yhtenäinen työväline koko varhaiskasvatuksen käyttöön, mutta suunnitteluprosessin aikana tuntui ajoittan että saadaanko sittenkään yhtenäistä ts. Löytyykö samat asiat PPH:n ja päiväkodin hyödynnettäviksi.” Lastenhoitaja 1

Perhepäivähoitajista 6 vastannutta koki kauhua, hämmennystä, epävarmuutta ja epäili kirjallisten töiden ja työmäärän kasvavan vasun myötä. Kaksi vastannutta mietti, kuinka perhepäivähoidossa pystytään soveltamaan vasua. Viisi perhepäivähoitajaa kuitenkin koki, että vasu tuo selkeyttä ja suuntaviivoja myös heidän työhönsä ja on oiva työväline työn tueksi. Yksi vastannut ei tiennyt, mitä ajatteli.

“Apua! Mistä aika kaikkeen paperityöhön ja kirjaamiseen. Pitkät työpäivät. Päivällä ei kerkeä täyttelemään mitään, koska kaikki lapset eivät nuku päiväunia.” Perhepäivähoitaja 10

“Hyvä asia. Työn tueksi. Toisaalta mietin mitä se vaatii minulta, millaista työpanosta/määrää” Perhepäivähoitaja 3

Seuraavaksi halusin kartoittaa henkilökunnan kokemuksia perehdyttämisestä vasuun. Lastentarhanopettajista kaksi prosessissa mukana ollutta oli pereh-

tynyt vasuun jo tekoprosessin aikana. Kolmatta oli perehdytetty näyttämällä, mistä vasu löytyy.

Lastenhoitajista kaksi oli ollut mukana jossain prosessin vaiheessa ja perehtynyt vasuun jo silloin. Kaksi muisteli, ettei mitään perehdytystä ollut ollut.

“Nyt en muista että miten. Keväällä/syksyllä 2010 piti olla perhepäivähoidon ja päiväkodin yhteisiä koulutuksia, mutta ei ollut.”
Lastenhoitaja 4

Perhepäivähoitajien vastauksissa näkyi, että vasun sisältöjä oli käyty läpi työkokouksissa ja yhteisissä kokouksissa ja vasu-illoissa (7 vastausta). Kaksi vastannutta oli saanut perehdytyksen lukemalla vasun ja kaksi vastannutta ei tiennyt vastausta.

“Oli VASU-illoja ja työkokouksissa puhuttiin. Saimme myös tutustua toisten kuntien Vasuihin. Teimme kirjallisia tehtäviä miten käyttää varhaiskasvatussuunnitelmaa omassa työssä.” Perhepäivähoitaja 6

“Työkokouksissa asiaa käsiteltiin, ei sen kummemmin.”
Perhepäivähoitaja 5

5.3.2 Toimintakaudella 2009-2010

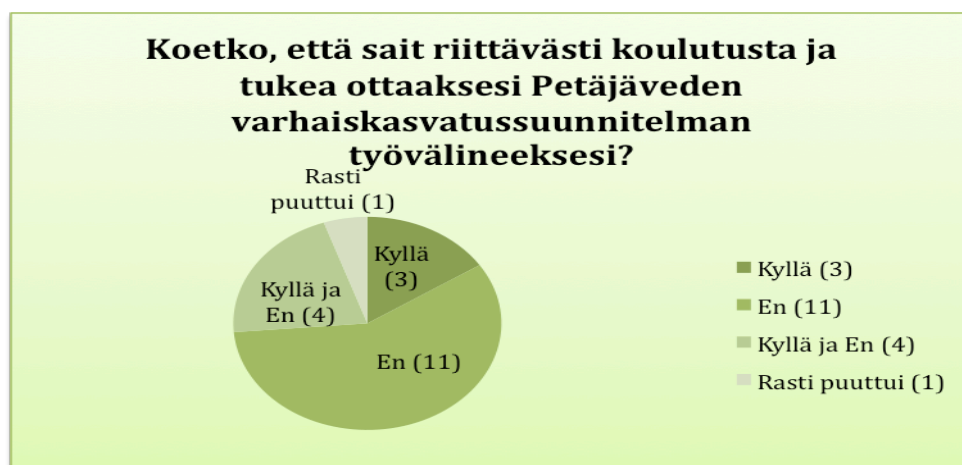
Kysyin, miten työntekijä on pystynyt hyödyntämään vasua työssään ja työnsä suunnittelussa toimintakaudella 2009-2010. Kaksi lastentarhanopettajaa oli käyttänyt vasua koulutussuunnittelun tukena, ja yksi piti sitä toimintansa pohjana ja perustana. Lastenhoitajista kaksi oli jättänyt vastaamatta kysymyksen, yksi oli lukenut suunnitelman ja toinen silmäillyt sisältöalueita. Perhepäivähoitajista 5 oli jättänyt vastaamatta tai todennut, ettei tiedä vastausta. Muissa vastauksissa kerrottiin, että vasusta saatiin apua suunnitteluun ja työille pohjaa. Yksi oli opetellut käyttämään vasua työvälineenään, toinen jatkoi suunnittelua samaan tapaan kuin ennenkin, sillä oli jo aiemmin tehnyt ryhmän

toimintasuunnitelmat vuoden kierron mukaan. Yksi oli huomionnut vasun sisältöalueita ja leikin tärkeyttä. Mielestäni kuitenkin seuraava vastaus kuvastaa hyvin perhepäivähoitajien toimintatapaa:

“En kyllä ole työssäni sitä konkreettisesti käyttänyt. Asiat tulevat ja tehdään niin luonnostaan etten osaa ajatella kaikkea “varhaiskasvatussuunnitelman” piikkiin.” Perhepäivähoitaja 1

Mielestäni tämä kuvastaa hyvin siksi, kun moni perhepäivähoitaja on tehnyt työtään vuosia, jopa vuosikymmeniä ennen vasun laatimista. Heidän toimintamallinsa pohjaavat hyväksi havaittuun toimintatapaan ja työotteeseen. Vasussa nämä tavat konkretisoituvat teorian muotoon, jota voi olla hankala lukea, sisäistää ja toisaalta ymmärtää, mitä joku asia tarkoittaa käytännön työssä.

Ehkä opinnäytetyöni kannalta tärkein kysymys on seuraava. Siinä kysyttiin, kokiko henkilökunta saaneensa riittävästi tukea ja koulutusta ottaakseen vasun työvälineekseen. Kysymykseen sai vastata laittamalla rastin kohtaan “kyllä” tai “ei” ja lisäksi oli vapaata tilaa kertoa, mitä olisi kaivannut enemmän, jos vastasi kysymykseen ei. Kyllä-vastauksia tuli 3, En-vastauksia 11, neljässä oli vastattu sekä kyllä että en ja yhdestä vastauksesta puuttui rasti. Seuraava kuvio havainnollistaa vastausten jakaumaa.

KUVIO 6. Jakauma kokemuksista koulutuksen riittävydestä.

Lastentarhanopettajat olivat vastanneet “Kyllä ja en” (1) sekä “En” (2). Perusteluissa he kertoivat, että yhtenäiset linjaukset toimintakausittaisista painopistealueista jäivät tekemättä ja vastuualueet sopimatta.

Yksi lastentarhanopettaja koki jääneensä yksin yrittäessään järjestää koulutuksia. Toinen koki, että vaikkei ollut saanut perehdytystä vasuun, kuuluu työntekijän olla aktiivinen ja ottaa selvää kunnan vasusta ja linjauksista ilman lisäkoulutusta tai erityistä tukea. Hän katsoi asian selvittämisen kuuluvat ammattitaitoon.

“En: mutta koen että tällaiset perehtymiset yhteisiin linjauksiin kuuluvat jokaisen työntekijän omalle vastuulle. Osa työtäni on perehtyä kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan ja ottaa se työväliseksi ilman lisäkoulutusta tai erityistä tukea.” Lastentarhanopettaja 3

Lastenhoitajat olivat vastanneet “Kyllä ja en” (2) sekä “en” (2). He olisivat kaivanneet kunnollista perehdytystä, konkreettisia esimerkkejä vasun toteutumisesta työssä sekä syitä, miksi näin tehdään tai mitä jollain epäselvällä vasun kohdalla haetaan. Lisäksi kaivattiin arviointi-iltoja pari kertaa vuodessa.

“En: Ihan konkreettisia esimerkkejä, se VASU on kuitenkin täynnä asioita jotka toteutuu, mutta ne pitäisi paremmin tiedostaa. Eli syy miksi tehdään!”
Lastenhoitaja 4

Perhepäivähoitajista 3 koki saaneensa riittävästi koulutusta ja perehdytystä, 8 ei ja yksi “kyllä ja en”. Rastittamaton vastaus voidaan lukea “en”-vastausten joukkoon. Kolme “en”-vastausta antanutta ei ollut kirjoittanut, mitä olisi kaivannut lisää. Muut vastanneet kokivat saadun tuen minimaaliseksi, ohjaajien tukea vasuntekutilanteisiin kaivattiin, ja että koulutusta ei ole ollut ollenkaan tai ei riittävästi. Yksi koki aiemman kokemuksen olevan hyvänä pohjana ja toinen

koki vasun olevan selkeä ja asioiden ymmärrettävästi esillä, vaikka kokivat, ettei koulutusta ole ollut riittävästi. ”Kyllä ja en” –vastannut oli saanut vasusta tietoa ja oppia omassa koulutuksessaan, mutta työnantajan puolelta ei ollut saanut mitään koulutusta tai tukea.

”Kyllä ja en: Opiskellessa opin käyttämään varhaiskasvatussuunnitelmaa. Työnantajan kautta en ole saanut minkäänlaista koulutusta tai tukea.”

Perhepäivähoitaja 8

”Kyllä enemmän koulutusta pitäisi saada ja ohjaajat tekemään lapsen vasua yhdessä hoitajien ja vanhempien kanssa.”

Perhepäivähoitaja 9

”En: Ei varsinaisesti ole koulutettu.”

Perhepäivähoitaja 10

5.3.3 Uusi toimintakausi 2010-2011

Seuraavaksi siirryin kysymään kulumassa olleesta toimintakaudesta eli miten henkilökunta aikoi käyttää vasua toimintojen suunnittelussa toimintakaudella 2010-2011. Lastentarhanopettajat vastasivat hyvin eri tavoin. Kaksi aikoi pitää vasua toiminnan perustana, yhden mielestä vasu pitäisi kuitenkin päivittää (ja sopia henkilö, joka vastaa päivittämisestä), ja yksi kertoi esitelleensä vasua ryhmäperhepäivähoidon vanhempainillassa lyhyesti, sekä piti tavoitteena oman ryhmän vasun tekemistä.

Lastenhoitajat aikoivat käyttää vasua työvälineenä sekä työyhteisössä että vanhempien kanssa työskenneltäessä. Sen koettiin ohjaavan omaa ammattitaitoa käytännössä.

Perhepäivähoitajista 7 jätti kysymyksen kohdan tyhjäksi, ei osannut sanoa tai ei tiennyt vastausta. Koska perhepäivähoitajina vastanneissa on ryhmäperhepäivähoitajina toimivia, luki vastauksissa, että työtä suunnitellaan tiiminä. Kol-

messa vastauksessa vasu nähdään arjen työvälineenä toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa, ottamalla vasun asioita huomioon työssä.

“Vasu elää arjessa työvälineenä , toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Lähtökohtana yksilölliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet huomioiden.” Perhepäivähoitaja 2

“Otan huomioon vasun asioita, seuraan lasten kehitystä tarkemmin, kirjaan ylös, tätähän olen tehnyt koko hoitajana olon ajan.”
Perhepäivähoitaja 3

Lasten vasut ovat olennainen osa jatkoa kunnan vasulle. Ne olivat koekäytössä toimintakaudella 2009-2010, ja tämän jälkeen tutustumisvasut on ryhdytty tekemään jokaiselle hoidon uutena aloittavalle lapselle ja ikävasut kaikille hoidossa oleville lapsille. Koekäyttäneiltä vanhemmilta saatiin muutosehdotuksia, joiden pohjalta tehtiin joitakin muutoksia vasulomakkeeseen. Kysyin, miten henkilökunta tulee hyödyntämään lasten vasuja työssään.

Lastentarhanopettajat näkivät lapsen vasun olennaisena osana toiminnan tavoitteiden suunnittelua, jotta lapsen yksilöllisiä tarpeita pystyttäisiin tukemaan. Se on tukena ja apuna henkilökunnalle, mutta myös vanhempien ääni tulee kuuluville sitä kautta. Lastenhoitajat olivat vastauksissaan samoilla linjoilla.

“Apuna arjessa, lasten vanhempien äänenä, ja tukena lasten kasvun ja oppimisen seurannassa.” Lastentarhanopettaja 1

Perhepäivähoitajista kaksi ei tiennyt vastausta ja yksi kertoi, ettei ollut vielä tehnyt yhtään vasua. Neljässä vastauksessa vasusta aiottiin katsoa lapsen tarpeet erityisesti ohjauksessa ja tukemisessa. Kahdessa vastauksessa vasua aiottiin käyttää tavoitteiden toteutumisen seuraamiseen. Lisäksi neljässä vastauksessa vasu nähtiin hoitajan ja vanhemman välisenä työvälineenä ja keskustelun avaajana. Sinne kirjataan, mitä vanhempien kanssa on sovittu ja sieltä sopimukset on hyvä tarkistaa.

“Lapset ovat yksilöitä ja kehittyvät omaan tahtiinsa. Siksi on tärkeää olla lapsikohtainen suunnitelma ja että se tehdään yhdessä lapsen vanhempien kanssa.” Perhepäivähoitaja 4

Uuden toimintakauden teemana oli kasvatuskumppanuus. Kysyin sen toteutumisesta eli millaisin ajatuksin henkilökunta oli lähdössä toteuttamaan kasvatuskumppanuutta työssään. Lastentarhanopettajat näkivät kasvatuskumppanuuden “tiiviinä ja tietoisena yhteistyönä lapsen parhaaksi”. Yksi vastanneista piti itse kasvatuskumppanuuskoulutuksia toimintakauden aikana muissa kunnissa, yksi puolestaan toivoi kasvatuskumppanuuskoulutusta kunnan henkilökunnalle.

Lastenhoitajien vastauksissa kasvatuskumppanuutta aiottiin lähteä toteuttamaan hyvän yhteistyön lähtökohdin, yhdessä toimien ja yhtenäisten linjojen mukaan. Myös tuen tarjoaminen esiintyi kahdessa vastauksessa.

“Toimimme yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukijoina. Luottamus, sitoutuminen, kunnioittaminen, tasavertaisuus.”
Lastenhoitaja 2

Perhepäivähoitajista suurin osa näki kasvatuskumppanuuden päivittäisenä, luontevana arkipäivän asiana. Vanhemmat kohdataan aamulla ja illalla ja vaihdetaan lapsen kuulumiset. Se on yhteistyötä ja tehdään yhteistyössä vanhempien kanssa. Kaksi vastausta oli jätetty tyhjäksi ja yksi “en tiedä” vastaus oli joukossa.

“Varmaan perhepäivähoidossa tätä kasvatuskumppanuutta tehdään vähän niin kuin luonnostaan ja on aina tehty. Vanhempien kanssa keskustellaan päivittäin aamulla ja illalla. Hyviä asioita kerrotaan, myös huonot asiat kerrotaan.” Perhepäivähoitaja 5

Yleensä kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan välistä yhteistyötä, mutta kolmessa perhepäivähoitajien vasta-

uksessa nousi esille näkökulma kasvatuskumppanuudesta perhepäivähoidon ja päiväkodin eli ammattikasvattajien välillä sekä muiden yhteistyötahojen välillä. Kaksi vastannutta koki, ettei yhteistyö perhepäivähoidon ja päiväkodin välillä toimi niin hyvin kuin voisi.

Kaikista vastauksista poimin 3 ihmettelyä teemasta. 2 ei tiennyt teemasta ja yksi oli luullut teemaksi mediakasvatusta. Lisäksi kolmessa vastauksessa mainitaan koulutus: sitä ei ole ollut ja sitä kaivataan lisää.

5.3.4 Muita kyselyssä esiinnousseita asioita

Viimeiseksi laitoin kysymyksen ”Onko vielä jotain, mitä haluat kertoa?” tarjoten vapaan sanan mahdollisuuden sitä kaipaavalle. Vastaukset olivatkin hyvin moninaisia. Lastentarhanopettajista yksi toivoi henkilökunnan pääsevän kasvatuskumppanuuskoulutukseen, yksi toivoi selkeää linjaa, säännöllistä arviointia sekä selkeää vastuuta arvioinnista vasun toimimisesta arjessa.

Lastenhoitajista toinen vastanneista ihmetteli, ettei vasu ole netissä kaikkien saatavilla, ja lisäksi se kaipaisi päivittämistä. Toinen vastannut puolestaan toivoi yksikkövasujen tekemistä.

Viiden perhepäivähoitajan vastauksista nousee huoli omasta työstä. Paljon uusia asioita ja muutoksia on tapahtunut lyhyen ajan sisään ja kaksi vastannutta kokee, ettei tiedottaminen perhepäivähoidon suuntaan toimi. Lisäksi uudet asiat kuormittavat niin, ettei työajalla ehdi kaikkea, eikä työpäivän jälkeen hirveästi jaksaisi enää paneutua, koska on seuraavan päivän ruokavalmistelut tehtävänä. Yksi vastannut luonnehtii ”kunnan päivähoitotouhujen olevan ihan sekaisin” ja perhepäivähoitajien kokevan tulleen ”hylätyiksi”. Kahdessa vastauksessa koetaan, että perhepäivähoidon kodinomaisuus on kokenut kolauksen muutosten myötä.

“Menee osin ohi aiheen, mutta: PPH:ssa tuli uusia isoja asioita kerralla nopeaan tahtiin; vasut, kasvunkansiot, ohjauksen muutokset ym käytännön asiat. Tämä mielestäni ei ole vaikuttanut hyvällä tavalla asioiden vastaanottamiseen. Asiat ovat hyviä mutta se tiedon puute ja tiedottamisen puute! Muutoksien suunnittelu ja toteutus ei aina ole helppoa ja sen kyllä huomaa. Työajan puitteissa ei myös ole aina mahdollista perehtyä uusiin asioihin -> omalla ajalla joutuu silloin tekemään näitä työhön liittyviä asioita.”
Perhepäivähoitaja 6

Erityisen huolestuttava on kuitenkin seuraava vastaus:

“Perhepäivähoitajat ovat kyllästyneitä epätietoisuuteen eikä meitä tiedoteta tarpeeksi. Tätä menoa perhepäivähoito häviää Petäjävedeltä ☹️”
Perhepäivähoitaja 7

Toivon todella, ettei perhepäivähoito häviä Petäjävedeltä.

6 POHDINTA

6.1 Kysely

Kuten tuloksista ilmenee, vastanneista päiväkodissa työskentelevistä lastentarhanopettajista sekä lastenhoitajista on suuri osa ollut jollain tavalla mukana vasu-prosessissa ja tullut siten sinuiksi vasun kanssa jo työstämisyksityyheessä. Sen sijaan perhepäivähoitajat ovat olleet pitkälti työkokousten, perhepäivähoitohjoajaajan antaman tiedotuksen sekä itsenäisen omaksumisen varassa. Tämä mielestäni selittää lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien positiivisia tunteita sekä perhepäivähoitajien epäilyksiä vasun käyttöönoton aikaan.

Vasun hyödyntäminen työssä ja työn suunnittelussa toimintakaudella 2009-2010 näyttää siltä, että lastentarhanopettajat ovat käyttäneet koulutuksen suunnittelussa, ja toiminnan pohjana ja perustana.

Lastenhoitajista kaksi vastasi viivalla ja kaksi kertoi lukeneensa tai silmäilleensä sisältöalueet läpi. Herää kysymys, miksi näin, vaikka hoitajat mainitsevat olleensa mukana vasuprosessissa? Onko syy tavassa suunnitella ryhmän toimintaa? Suunnitteleeko ryhmän lastentarhanopettaja yksin toiminnan ja lastenhoitajat toteuttavat sen pohtimatta toiminnan suunnittelun taustoja sen enempiä? Vai onko vasu jo niin selkäytimessä, ettei sen hyödyntämistä osata nimetä?

Perhepäivähoitajien vastaukset olivat positiivista luettavaa. Vaikka viisi vastausta oli viiva tai en tiedä, suurin osa hoitajista oli pystynyt poimimaan vasusta jotain toimintansa tueksi sekä nimeämään asian esim. pohja työlle, sisältöalueet. En tiedä kaikkien hoitajien taustoja eli miten koulutettuja tai kouluttamattomia he ovat, mutta usein perhepäivähoitajat nähdään joko vähäisen koulutuksen saaneina tai kouluttamattomina hoitajina, jotka ovat ensin hoitaneet omat lapsensa ja ottaneet omiensa rinnalle perhepäivähoitolapsia ja jääneet uralleen sitä kautta. Tänä päivänä kuitenkin halutaan kannustaa perhepäivähoitajiakin kouluttautumaan ja hankkimaan perhepäivähoitajan tutkinto. Kuten muissakin ammateissa, pätevä tekijä saa parempaa palkkaa kuin epäpätevä.

Moni perhepäivähoitaja edustaa 1960-luvulla vallalla ollutta käsityömaista varhaiskasvatustyötä, jossa työtoimintaa ohjaa vaisto, intuitio ja kokemusperäinen tieto lasten kasvatuksesta ja lapsesta, ja kasvatusta nähdään kokonaisvaltaisena työnä. Työlle kuvaava on yksinäinen työskentely oman lapsiryhmän kanssa. (Hujala ym. 2007.)

Rationalisoidun varhaiskasvatustyön ja humanisoidun varhaiskasvatustyön kautta ollaan tultu teoreettisesti hallittuun varhaiskasvatustyöhön, jossa kasvatustyölle nähdään tarvittavan aikaisempaa laajempaa viitekehystä. Se edellyttää teoreettista tietämystä lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta sekä ympäröivästä yhteiskunnasta. Siinä yhdistyvät kasvatusta, tutkimusta ja oman työn jatkuva kehittäminen ja se asettaa entistä kovemmat vaatimukset henkilökunnan ammatilliselle osaamiselle, mutta samalla on tultu siihen, että vanhemmat nähdään oman lapsensa asiantuntijoina (kasvatuskumppanuus). (Hu-

jala ym. 2007.) Mielestäni tämä kehitys näkyy myös saamissani vastauksissa ja selittää niitä.

11 vastannutta koki (n. 58 %), ettei saanut riittävästi koulutusta ja tukea ottaakseen vasun työvälineekseen. Jakauma oli 2 lastentarhanopettajaa, 2 lastenhoitajaa ja 7 perhepäivähoitajaa.

Lastentarhaopettajat peräänkuuluttivat selkeää vastuunjakoja ja esimiesten vastuuta linjausten tekemisestä toimintakausittain. Näen, että organisatiomuutokset ovat olleet osasyynä siihen, että vastuunjako ja linjaukset ovat jääneet tekemättä. 1.2.2010 kunnassa aloitti varhaiskasvatusjohtaja, ja hänen alapuolellaan toimivat aluevastaavat lastentarhanopettajat (2 kpl), jotka alkoivat vastata hallinnollisten töidensä ohessa perhepäivähoidon ohjaamisesta perhepäivähoidonohjaajan viran lakkautuksen jälkeen 31.7.2010. Lisäksi varhaiskasvatus siirtyi sosiaalitoimen alta sivistystoimen alle 1.8.2010 lähtien

Koska organisaatio on murroksessa ja sekä varhaiskasvatusjohtaja että vastaavat lastentarhanopettajat hakevat omia työhönsä kuuluvia vastuualueitaan, se aiheuttaa työyhteisöille omat haasteensa.

Henkilökunnankin olisi tärkeä tietää hierarkiarakenne eli missä asioissa otetaan yhteyttä keneenkin. Kun linjaukset on tehty, ne tulisi esittää koko varhaiskasvatuksen henkilökunnalle yhteisessä kokouksessa, johon kaikki osallistuisivat ja saisivat tiedon yhtäaikaan. Herää kysymys, onko päiväkodin vs. johtaja muistanut siirtää kaiken oleellisen tiedon varhaiskasvatusjohtajalle ennen kuin on jäänyt pois tehtävästään tammikuulla 2010.

Lastenhoitajat olisivat kaivanneet kunnollista perehdytystä, asioiden selkeyttämistä, vasun arviointi-iltoja sekä konkreettisia esimerkkejä siitä, miten vasun sisältöjä hyödynnetään käytännössä ja miksi. Nämä asiat olisivat mielestäni hoidettavissa koulutuksilla, ja esiinnostetut arviointi-illat ovat hyvä idea. Koko varhaiskasvatuksen henkilökunta pääsisi yhdessä arvioimaan vasun toteutumista, ja vastaavien ja varhaiskasvatusjohtajan olisi hyvä olla paikalla, jotta tieto tavoittaisi heidät heti.

Perhepäivähoitajien vastauksista nousee esiin tuen puute. He olisivat kaivanneet enemmän ohjausta ja tukea, erityisesti tehdessään lasten vasuja. Vaikka osa oli vastannut ”En”, oli heidän avoin vastauksensa positiivinen:

”Mutta asiat ovat mielestäni hyvin esillä -> ymmärrettävää tekstiä”
Perhepäivähoitaja 8

”Kokemus hyvänä pohjana aikaisemmilta vuosilta. Niillä mennään.” Perhepäivähoitaja 9

Vaikka vasua on käyty läpi perhepäivähoitajien työkokouksissa, he olisivat kaivanneet vielä enemmän perehdytystä ja koulutusta. Mielestäni erään lastentarhanopettajan vastaus oli hyvin tyhjentävä:

”En, mutta koen että tällaiset perehtymiset yhteisiin linjauksiin kuuluvat jokaisen työntekijän omalle vastuulle. Osa työtäni on perehtyä kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan ja ottaa se työvälineeksi ilman lisäkoulutusta tai erityistä tukea.”
Lastentarhanopettaja 3

Se on hyvin vastakkainen näkemys suhteessa muihin saamiini vastauksiin, mutta mielestäni se on hyvä näkökulma pohdittavaksi. Vasu on luotu kunnassa varhaiskasvatuksen henkilökunnan työvälineeksi. Toisaalta saamissani vastauksissa moititaan työmäärän kasvamista, mitä taas puolestaan lisäisivät kaivatut koulutuksetkin, koska ne olisi järjestettävä virallisen työajan ulkopuolella, jotta kaikki halukkaat pääsisivät paikalle. Jokainen tietää, ettei istuminen koulutuksessa työpäivän päälle ole ehkä kaikista hedelmällisintä tiedon omaksumisen kannalta. Mietin, olisiko mitenkään mahdollista järjestää koulutuksia päiväsaikaan siten, että hoitolapsille järjestettäisiin varahoitopaikka tai varahoitaja? Moniko olisi halukas käyttämään tällaisen mahdollisuuden hyväkseen? Ja millaista koulutusta sen olisi oltava, jotta se palvelisi vasun omaksumista omaksi työvälineeksi?

7 perhepäivähoitajaa jätti vastaamatta tai vastasi ”En tiedä” kysyessäni vasun käyttämisestä toimintojen suunnittelussa. Jäin miettimään, eivätkö he todella osanneet vastata, vai onko taustalla tämä erään vastanneen perhepäivähoitajan vastaus:

”Perhepäivähoito on vaikea saada saman tasoiseksi kuin päiväkotihoido. Päiväkodissa on kuitenkin vastaamassa lastentarhanopettaja, perhepäivähoitaja on yksin vastuussa hoidosta, ruoanlaitosta ja siivouksesta ym.”

Perhepäivähoitaja 10

Teoreettisesti hallittu varhaiskasvatustyö kuitenkin asettaa isommat vaateet työntekijän ammatilliselle osaamiselle. Pitäisi kehittää omaa ammatillisuutta ja olla uusinta tietoa kentällä tehdyistä tutkimuksista. Kokevatko perhepäivähoitajat, että heiltä vaaditaan liikaa? Vaaditaanko heiltä liikaa? Ja toisaalta, aliarvioivatko perhepäivähoitajat oman osaamisensa? Heillä on vuosien ja vuosikymmenten tuomaa kokemusta omasta työstään, joka varmasti antaa perspektiiviä vasun käyttämiseen. He tekevät työssään asioita selkäytimestä, ja ne asiat löytyvät vasun sisällöistä. He mm. käyttävät lapsia seurakunnan päiväkerhoissa, mikä tukee eettistä ja katsomuksellista orientaatiota eli sisältöaluetta. Sekä kerhossa että päivähoitajien kodeissa askarrellaan, mikä on puolestaan taide ja kulttuuri sisältöalueen alla tukien myös esteettistä kasvatusta. Matemaattisia valmiuksia kasvattaa päivän aikana tehdyt laskutehtävät esim. montako lasta on paikalla tai montako lusikallista pitää ruokaa syödä. (Petäjäveden kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2009.)

Tehdessäni seurantatyötä pääsin lukemaan perhepäivähoidonohjaajan keräämiä vastauksia vasun sisältöalueiden toteutumisesta perhepäivähoitajan työssä. Siellä oli paljon hyviä vastauksia ja niistä näki, että hoitajat ovat todella miettineet asiaa ja sisäistäneet sen, miten ne ovat toteutettavissa omassa työssä. (Alanen 2009-2010)

En itse näe, että perhepäivähoidolle asetettaisiin samoja vaatimuksia kuin päiväkotihoidolle. Perhepäivähoito on suosittu hoitomuoto, koska se on kodinomaista ja pieni ryhmä on hyvä pienille hoidossa aloittaville lapsille. Silti hoitajat kokevat kodinomaisuuden kärsivän vasun tuoman paperityön ja toiminnan suunnittelemisen vaatimusten kautta. He kysyvät, tarvitseeko kaikki suunnitella niin tarkkaan.

Samalla moni perhepäivähoitaja aliarvioi omaa osaamistaan ja työnsä arvostusta, mikä on mielestäni ihan turhaa. Jos ei itse arvosta omaa työtään, kuka arvostaa? Ymmärrettävää on tuskastuminen vaateiden alla, jos hoitajat kokevat olevansa tukea vailla ja yksin työnsä kanssa.

Oli hienoa huomata **lapsen vasun** kohdalla koko päivähoidon henkilökunnan olevan liikkeellä samoin ajatuksin: vanhempien ääni tulee kuuluville ja lapsen yksilölliset tavoitteet (pohjana lapsiryhmän toiminnan tavoitteille) ja mahdolliset tuentarpeet tulevat esille.

Maarit Alasuutarin kirjassa *Suunniteltu lapsuus – keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa* (2010) kerrotaan tutkimuksesta, jonka tavoitteena oli lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiskäytännön kokonaisvaltainen tarkastelu. Aineisto kerättiin vuosina 2006-2007 kolmesta päiväkodista 30 000 asukkaan kunnassa. Seuranta tehtiin kussakin päiväkodissa 2 viikon ajan ja tämän jälkeen muutamia satunnaisia käyntejä. Pääaineisto muodostui tallennetuista lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluista. Lisäksi mukana oli työntekijöiden ja lasten vanhempien haastatteluita sekä kirjallisia lasten vasuja. (Alasuutari 2010, 27).

Hänen tutkimuksensa keskeinen havainto oli, että lasten dokumentoituja vasuja käytetään vain harvoin lapsiryhmän toiminnan suunnitteluun, ja ne kiinnittyvä löyhästi päiväkodissa tapahtuvaan kasvatustyöhön. Vasulomake kuitenkin luo mahdollisuuden keskustelulle lapsesta sekä päivähoidon henkilökunnalle ja lapsen perheelle mahdollisuuden tulla tutuiksi. Samalla mahdolliset huolenaiheet ja kehityshaasteet voidaan ottaa puheeksi yhdessä jommankumman

osapuolen aloitteesta ja tarjotaan siten mahdollisuus varhaiselle puuttumiselle ja tukemiselle. Jos lapsella ei ole mitään problematiikkaa, hänen lomakkeensa merkitys jää Alasuutarin mukaan epämääräiseksi. (Mts. 186-188)

Oma kyselyni kuitenkin sanoo toista, sillä vastauksissa lapsen vasun sanotaan olevan toiminnan suunnittelun pohjana. Alasuutarin havainto on kuitenkin osin totta myös Petäjävedellä: tehdessäni seurantaan huomasin, että paperiset versiot vasusta kaivetaan harvemmin esille, mutta niissä oleva tieto on hyvin omaksuttuna henkilökunnan tiedossa ja lasten yksilölliset taidot ja tarpeet otetaan huomioon toiminnassa. Toisaalta herään itsekin miettimään, kun paljon puhutaan varhaisesta puuttumisesta ja varhaisesta tukemisesta, niin entäs ne lapset, jotka kasvavat normaaliin tahtiin ilman mitään erityisiä tarpeita? Saavatko he riittävästi tukea omalle kasvulleen ja kehitykselleen, ja tarpeitaan vastaavaa aikuisen huomioita päivähoitossa?

Lisäksi olen tehnyt saman huomion kuin Alasuutari siitä, miten lapsen vasun aktiivinen käyttäminen eli päivittäminen on vähäistä (mts. 192). Usein vasuun palataan toimintakaudella vain, jos vanhemmat niin haluavat tai lapsen tilanteessa huomataan pulmia. Tutkimuksessa Alasuutari huomasi, että usein sekä vanhemmilla että päivähoiton henkilöstöllä on vasukeskustelusta arvioinnin odotus: vanhemmat odottavat arviointia lapsestaan, ja henkilökunta arvioi lasta päiväkodin tapojen ja odotusten viitekehyksessä ja arvioi samalla vanhempien vanhemmuutta (mts 191). Tämä taas johtaa siihen, että päivähoiton henkilökunta antaa vanhemmille kasvatusohjeita kotiin sen sijaan, että mietittäisiin, miten asiaan voidaan tarttua päiväkodissa (mts 192). Koska varhaiskasvatuksen tehtävä on olla tukemassa kotikasvatusta, kääntyy asia tutkimuksen mukaan pääläelleen: vanhempia ohjeistetaan siihen, miten lapsesta tehdään päiväkotikelpoinen eikä niin päin, että päiväkotia ohjeistetaan siitä, miten vanhemmat haluavat lastaan kasvattaa. Tämä oli itselleni ahaa-elämys lukiessani kirjaa ja todetessani, että näinhän se liian usein menee.

Vaikka Alasuutari kritisoi lapsen vasun tekemistä ja käyttämistä, mielestäni se on tärkeä työväline kasvatuskumppanuuden kannalta. Se on hyvä tapa saada

vanhemmat saman pöydän ääreen keskustelemaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa omasta lapsestaan. Sekä vanhemmat että henkilökunta pääsevät jakamaan ajatuksiaan ja huomioitaan lapsesta ja sopimaan yhteisiä pelisäännöistä, joita ei välttämättä tuonti- ja hakutilanteissa ehditä keskustelemaan. Erityisesti päiväkodeissa isot lapsiryhmät luovat omat haasteensa vasujen tekemiselle, toteutumiselle ja päivittämiselle henkilöstöresurssien puolesta: 21 lasta ja 3 aikuista eli 7 lasta per aikuinen, mikäli kaikki ryhmän aikuiset osallistuvat vasujen tekemiseen. Harva vasukeskustelu onnistuu päiväuniaikaan, joten keskustelut syövät työntekijöiden ilta-aikaa. Yksi tunti per vasu tarkoittaa 7 tuntia. Se kuormittaa henkilökuntaa hetkellisesti silloin, kun vasukeskusteluiden aika on, mutta parasta on, jos keskustelut voidaan jakaa koko henkilökunnan kesken. Silloin kenenkään työtaakka ei kasva liian suureksi.

Kasvatuskumppanuus toimintakauden teemana herätti vastauksissa ihmetystä. Kaikilla ei ollut tietoa siitä. Itselläni tämä tieto oli saamistani dokumenteista. Minusta oli mielenkiintoista huomata, miten päiväkotihenkilöstön ja perhepäivähoitajien vastaukset erosivat toisistaan. Perhepäivähoitajista suurin osa näki kasvatuskumppanuuden luonnollisena osana työtään, kun taas päiväkodin henkilöstö peräänkuulutti kasvatuskumppanuuskoulutusta ja yhtenäisten linjojen vetämistä kasvatuskumppanuuden suhteen. Sosionomikoulutuksessa kasvatuskumppanuus on ollut isossa roolissa ja koen, että ryhmämme on pystynyt omaksumaan sen omaksi työvälineekseen sitä kautta, vaikka eräs luennoinut päiväkodinjohtaja oli toista mieltä. Hänestä kaikkien tulisi käydä erillinen kasvatuskumppanuuskoulutus.

Mistä tämä ristiriita johtuu? Koska olen itse äiti, koen kasvatuskumppanuuden päivähoiton henkilöstön kanssa olevan luonnollinen ja itsestään selvä asia. Miksi sellaiseen asiaan tarvitaan koulutusta? Löysin vastauksen kirjasta Päivähoidosta varhaiskasvatukseen (Hujala ym. 2007). Vaikka päivähoitohenkilöstö on tehnyt yhteistyötä päivähoidossa olevien lasten vanhempien kanssa kautta aikojen, on raja ja vastuunjako päivähoiton ja kodin välillä ollut selvä: päivähoitohenkilöstö ei ole puuttunut kotikasvatukseen, eikä vanhempien odo-

tettu puuttuvan päivähoiton toimintaan. Koska tutkimuksissa on todettu, että lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet on tärkeää huomioida, on se lähtenyt muuttamaan päivähoiton perinteisiä lähtökohtia. (Hujala ym. 2007.)

Alasuutari on tullut tutkimuksessaan tulokseen samaan tulokseen. Vieläkin varhaiskasvatuksen toiminta ja käytännöt nähdään erityisesti työntekijän asiantuntijuuden alueena, johon vanhempien ei oleteta puuttuvan. (Alasuutari 2010, 194.)

Kootessani kunnan vasuprosessin kulkua tähän opinnäytteeseen, koin, että vanhemmat on otettu hyvin mukaan jo vasun luomiseen: vanhemmille tehtiin vasuun liittyvä kysely keväällä 2007 ja vasu annettiin joillekin vanhemmille esiluettavaksi. Koska olen itse äiti ja käyn keskusteluja päivähoidosta toisten vanhempien kanssa, olen heidän puheistaan kuullut purnaamista päivähoiton kaavamaisuutta vastaan ja vaikuttamismahdollisuuksien vähäisyyttä vastaan. Päiväunet ja kuravaatteet taitavat olla yleisimmät purnauksen aiheet. Ehkä kaikilla vanhemmilla ei ole rohkeutta esittää toiveitaan ja sanoa ajatuksiaan ääneen päivähoiton henkilökunnalle. Henkilökemiat on sellainen huomioitava tekijä, joka saattaa aiheuttaa hiertämistä henkilökunnan ja vanhempien välille.

Kerran henkilökunta kokee kaipaavansa lisäkoulutusta ja yhteisten linjojen vetämistä kasvatuskumppanuuden suhteen, olisi hyvä järjestää heille koulutautumisen mahdollisuus sekä luoda yhteiset linjat varhaiskasvatuksen yhteisessä kokouksessa.

6.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimukseni eettisyyttä ja luotettavuutta miettiessäni nostin esiin kysymyksen havainnoinnin luotettavuudesta. Mahdoinko havainnoida oikeita asioita ja toisaalta tulkita havaitsemaani oikein? Tein havainnointikäynnillä muistiinpanoja ja kirjoitin niistä yhteenvedon jälkeensä, joten olenko muistanut kirjoittaa

oikeat asiat ylös? Mielestäni olen osannut poimia olennaiset ja opinnäytteelle-
ni olennaiset asiat havaintoihini ja tähän raporttiini.

Samoin kyselyni kohdalla mietin, olenko osannut kysyä oikeita asioita, onko
kysymykseni ymmärretty oikein ja toisaalta olenko tulkinut vastaukset oikein.
Kirjoitettu teksti on värittömämpää kuin ihmisten kanssa käyty keskustelu, ja
toisaalta kyselyyn vastannut ei välttämättä ole osannut pukea ajatustaan sa-
noiksi niin kuin olisi halunnut sen ilmentää.

En näe, että tutkimukseni aikana olisi loukattu kenenkään ihmisarvoa enkä
usko, että tutkimukseni tuloksia tullaan käyttämään eettisesti arveluttavalla
tavalla.

6.3 Yhteenveto

Opinnäytetyöprosessini on kestänyt pitkään, ja tuntuu hyvältä saada työ val-
miiksi. Kesti pitkään ennen kuin hahmotin, mitä työlläni haen ja mitä odotuksia
muilla on sen suhteen. Koen kasvaneeni sekä ihmisenä että varhaiskasvatuk-
sen ammattilaisena prosessin aikana. Kaksi vuotta olen opinnäytteeni kanssa
kulkenut, ja nyt työskennellessäni kunnassa saan jatkaa matkaa Petäjäveden
kunnan vasun kanssa.

LÄHTEET

A 293/1973. Asetus lasten päivähoidosta. Viitattu 5.6.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1973/19730239>, ajantasainen lainsäädäntö.

A 490/1990. Asetus lasten päivähoidosta annetun asetuksen 8§:n muuttamisesta. Viitattu 4.6.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1990/19900490>, ajantasainen lainsäädäntö.

Alanen, V. 2010. Perhepäivähoidon VASU-kansio. Kooste toimintakaudesta 2009-2010.

Alanen, V. 2009-2011. Vs. Perhepäivähoidonohjaaja 2009-2010. Lastentarhanopettaja. Useat haastattelut opinnäytetyöprosessin aikana.

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.

Hellström, M. 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Jyväskylä: PS-kustannus

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila-Haapakoski, S., Nivala, V. 2007. Päivähoitosta varhaiskasvatukseen. Vantaa: Edufin.

Järvinen, M., Laine, A., Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Koivisto, P. 2006. Petäjaveden päivähoiton henkilöstön koulutus- ja suunnittelupäivä 28.10.2006. Koulutuspäivän ohjelma ja ryhmätöiden kooste.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito: Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kotilainen, P., Lampinen, M. 2011. Päiväkodin valintaperusteet ja vanhempien tyytyväisyys kunnallisessa ja yksityisessä päiväkodissa. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Hyvinvointiyksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 5.6.2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105168106>

L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoitosta. Viitattu 3.6.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>, ajantasainen lainsäädäntö.

L 642/2010. Laki perusopetuslain muuttamisesta. Viitattu 3.6.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100642>, ajantasainen lainsäädäntö.

L 3.8.1992/734. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Viitattu 5.6.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920734>, ajantasainen lainsäädäntö.

L 21.8.1998/628. Perusopetuslaki. Viitattu 3.6.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>, ajantasainen lainsäädäntö.

Laitila, T., Mattila, S. 2011. Potilaan tiedonsaanti terveyttä edistävässä sairaalassa. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Hyvinvointiyksikkö, hoitotyön koulutusohjelma. Viitattu 17.7.2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011060811501>

Lempiäinen, P. 2006. Vasutyöryhmän kokous. Pöytäkirja 10.10.2006. Petäjäveden kunta.

Lempiäinen, P. 2007a. Päivähoidon palaveri päiväkodilla Vasun tekemisestä. Pöytäkirja 9.1.2007. Petäjäveden kunta.

Lempiäinen, P. 2007b. Vasutyöryhmän kokous. Pöytäkirja 18.1.2007. Petäjäveden kunta.

Lempiäinen, P. 2007c. Vasutyöryhmän kokous. Pöytäkirja 19.4.2007. Petäjäveden kunta.

Lempiäinen, P. 2008a. Vasutyöryhmän kokous. Pöytäkirja 9.4.2008. Petäjäveden kunta.

Lempiäinen, P. 2008b. Päivähoidon henkilöstön VASU-palaveri. Muistio 11.9.2008. Petäjäveden kunta, Kirkonkylän koulu.

Lempiäinen, P. 2008c. VASU-palaveri. Kokousmuistio 29.10.2008. Petäjäveden kunta, Kirkonkylän koulu.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011. Viitattu 4.6.2011. http://www.oph.fi/download/131412_po_aamu_ja_iltapaivatoiminnan_perusteet_2011.pdf

Perusturvalautakunnan kokouspöytäkirja 14.4.2004. Petäjäveden kunta, perusturvalautakunta.

Petäjäveden kunnan kotisivut. 2011. Viitattu 3.6.2011. <http://www.petajavesi.fi/koulutus/varhaiskasvatus>

Petäjäveden kunnan varhaiskasvatussuunnitelma. 2009.

Petäjäveden seurakunnan kotisivut. Työmuodot. Lapsi ja perhetyö. Viitattu 3.6.2011. <http://www.petajavedenseurakunta.fi/tyomuodot/lapset/>

Solismaa, T. 2003. Perusturvalautakunnan kokous. Pöytäkirja 6.11.2003. Peräjäveden kunta, perusturvalautakunta.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista.

<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>

Sosiaaliportti.fi. Lastensuojelun käsikirja. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut.

21.12.2010. Viitattu 3.6.2011. [http://www.sosiaaliportti.fi/fi-](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/)

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Kasvun kumppanit – lasten hyvinvointia vahvistamassa. Kuvaus varhaiskasvatuspalveluista. Viitattu 3.6.2011.

[http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut;jsessionid=E1CB75897F726D663646BBF9DF636877)

[fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut;jsessionid=E1CB75897F726D663646BBF9DF636877](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut;jsessionid=E1CB75897F726D663646BBF9DF636877)

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Käytettyjä hakusanoja:

Kasvatuskumppanuus

Dialogisuus

Asetus lasten päivähoidosta

Vuorohoito

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatussuunnitelma

Avoin varhaiskasvatus

Subjekttiivinen päivähoito-oikeus

Päivähoito

Lastenhoito

LIITE 1

Tervehdys Petäjaveden päivähoidon henkilökunta!

Olen Monna Malila ja opiskelen sosiaaliajaa Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä Petäjaveden kunnan varhaiskasvatussuunnitelman käyttöönotosta toimintakaudella 2009-2010. Toivoisin Teidän vastaavaan muutamaan kysymykseeni aiheesta oman tuntumanne ja kokemuksenne mukaan. Voitte hyödyntää myös paperin kääntöpuolta. Vastaukset toivon saavani viimeistään 12.11.2010 eli olisivat silloin noudettavissa Koiramäestä ja Kintauden päiväkodista. Mikäli kysyttävää ilmenee, voitte olla minuun yhteydessä puhelimitse (numeroni) tai sähköpostitse (osoitteeni). Kiitos jo etukäteen!

Vastaaaja, ympyröi oikea vaihtoehto:

Olen

- 1) perhepäivähoitaja
- 2) lastenhoitaja
- 3) lastentarhanopettaja.
- 4) joku muu _____

1. Petäjaveden varhaiskasvatussuunnitelma otettiin käyttöön maaliskuulla 2009. Mitkä olivat ensimmäiset ajatuksetsi siitä?

2. Miten perehdyttämisesi Petäjaveden varhaiskasvatussuunnitelman käyttöön tapahtui?

3. Miten pystyit hyödyntämään Petäjaveden varhaiskasvatussuunnitelmaa työssäsi ja työsi suunnittelussa toimintakaudella 2009-2010?

4. Koetko, että sait riittävästi koulutusta ja tukea ottaaksesi Petäjaveden varhaiskasvatussuunnitelman työväliseksi? Mikäli et koe saaneesi, mitä olisit vielä kaivannut?

_Kyllä

_En

5. Miten tulet käyttämään Petäjaveden varhaiskasvatussuunnitelmaa toimintojen suunnittelussa toimintakaudella 2010-2011?

6. Lasten omat varhaiskasvatussuunnitelmat ovat olleet koekäytössä 2009-2010 ja jatkossa ne tehdään kaikille uusille päivähoitoon tuleville lapsille. Miten tulet hyödyntämään niitä työssäsi?

7. Toimintakauden 2010-2011 teemana on kasvatuskumppanuus. Millaisin ajatuksin lähdet toteuttamaan kasvatuskumppanuutta?

8. Onko vielä jotain, mitä haluat kertoa?